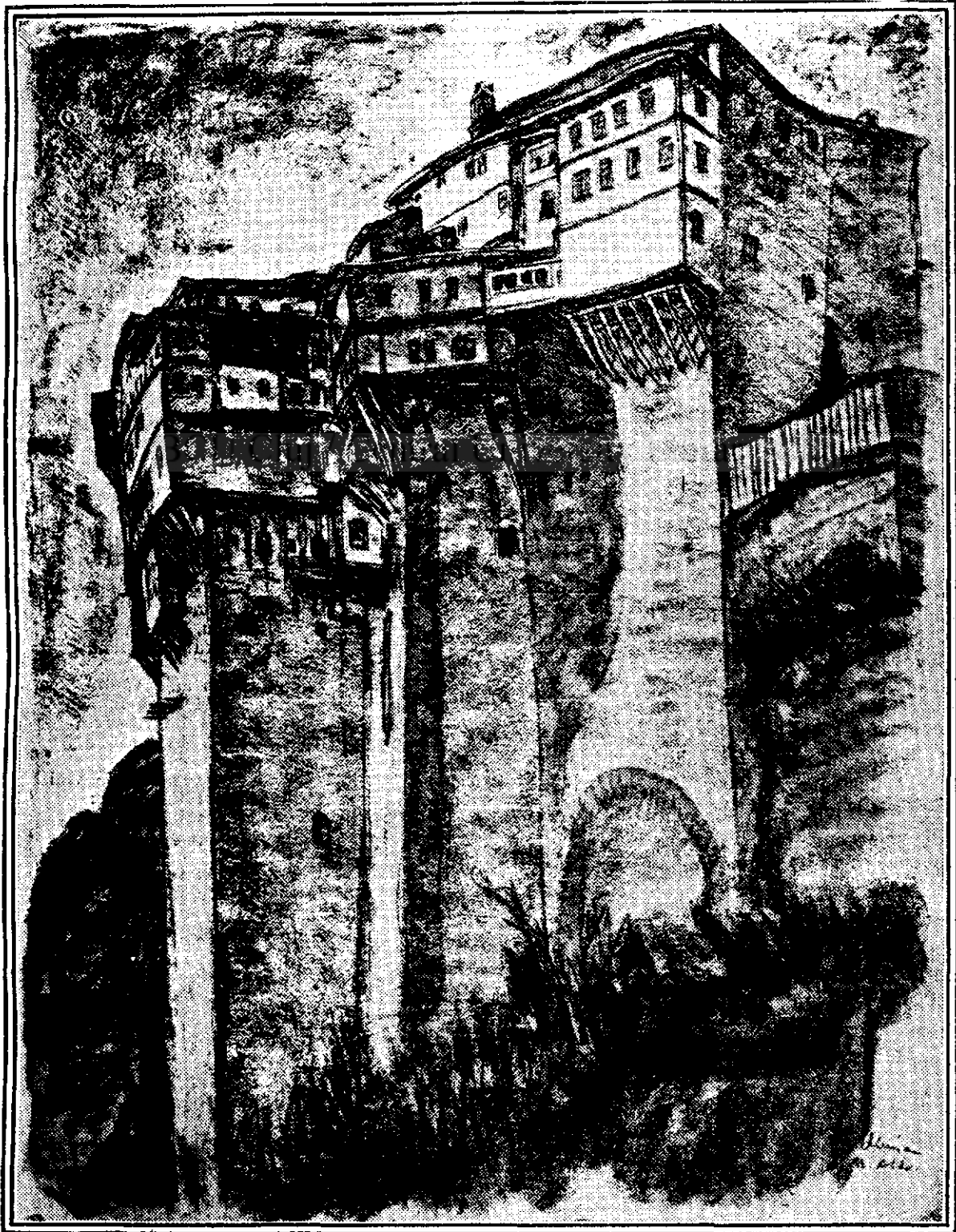

UNIVERSUL
LITERAR

DEMIAN: MANASTIRE DE PE MUNTELE ATOS.

Steaua

Ce adâncă-i noaptea, să nu cad în ea..
O, ajută-mi steauă, prea frumoasă stea,
Chiamă-mă în tine, nu lăsa să cad
În a nopții apă, cufundată 'n iad.

Iadul este noaptea, și o simt că-i grea,
Noaptea este viața, și nu este-a mea,
Viața este iadul, și strig: ajutor,
Steauă de pe ceruri nu mai vreau să mor.

Vreau lumina-ți sfântă, căci din tine 's stors,
Sufletu-mi fuiorul ceriului l-a tors
Și 'n zadar pământul cere glasul meu,
Steauă ai același suflet pe care-l am eu..

Steauă, soră bună, mă păzești, o știu,
Și tu știi că locu-mi nu este 'n sicriu,
Căci ce se va duce din mine 'n pământ:
— Nu este uleul, ci borcanul frânt!..

FMIL ISAC

Catul

CARMEN V

Să trăim, Lesbia mea, să ne iubim!
De-or cârți bătrânii răi, fără 'necutare,
Vorba lor cât o para s'o prețuim.
Soarele după ce-apune, iar răsare:
Pentru noi de'ndată ce lumina moare
Se întinde noaptea veșnică și mută.
Dă-mi o miie de săruturi, și o sută,
Și-apoi altă miie, și-apoi iar o sută,
Și-apoi încă altă miie, și-altă sută..
Și când multe, multe mii ne vom fi dat
Să 'ncurcăm numărul lor nenumărat,
Ca să nu svârle pizmași cu ocara,
De săruturi știind ce mare ni-i comoara.

N. I. HERESCU

BCU Cluj / Central Library Cluj

Reculegeri

I

MAMEI

IMI ADUSE PACE..

Imi aduse pace mângâierea lină;
Vis îmi picurară ochii tăi senjini;
Dulcea tremurare-a buzelor, divină
Preschimbă simțirea, care mi-o alini.

Căci tu simți divină, buna, omeneasca,
Tragica iubire ce mă stăpâni;
Sub magia-ți blândă își desprîmse masca
De gândiri ciudate, ce-l învălui,

Sufletul —; și omul, ce avar sub ele
Ascunsese visul ochilor senin,
Azi privește lumea ca pe-un basm cu iele,
Tremurând de viața ce-o urî din plin..

II

INCHINAREA UNEI FIINȚE MICI

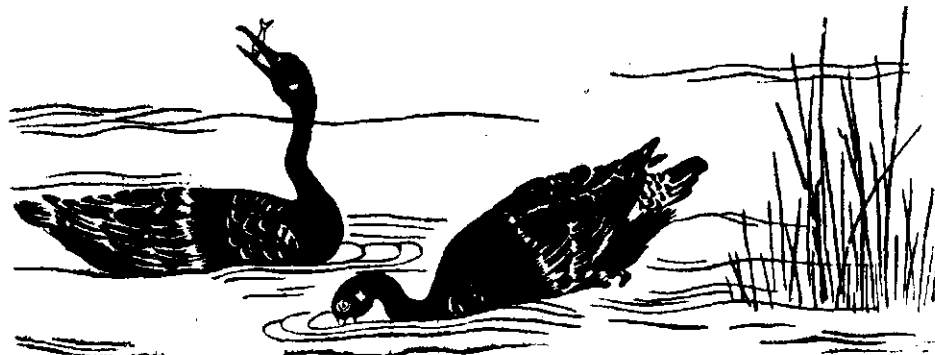
Chipul tău îmi e icoană,
Ochii tăi isvor de bine,
Zâmbetul tău, pentru mine,
Balsam pentru orice rană..

...Simplu cum adie vântul,
Dulce cum își nalfă floarea
Mirosul — și lin ritmarea
Apele, — 'mi 'nvie cântul..

Sânt simțiri ce'n van le vrei
De-a întregul talmăcite:
Se înalfă nevoite,
Când n'aștepți și nu le cei;

Uite-așa, cum se ridică
Simplu, dulce, lin din mine,
Inchinarea pentru tine,
Ca dintr-o ființă mică..

MIRCEA GHEORGHIU

O stea din Carul mare

— Mai e mult bade Toadere?

— Acum, domnișorule, numai să dăm cotul pădurii și-ai să vezi mata lumina la han.

Intorcându-se apoi jumătate spre mine, spuse cu o urmă de zâmbet:

— Frig?... Pufintel, și ai să te încălzești bine la Ancuța.

Calul își domolise mersul și sania lu-acea nesimțit.

Pădurea fumurie până dincolo de râu; iar sclipirea înghețată a apei mai mult o presimțeam printre răchitele văzute de departe, ca un fum, ca o negură. Amurgul se lăsa repede nesimțit din cerul limpede, albastrui, adevărat cer de vară, numai mult mai înalt, mai neted — cu polă uriașe de cristal sub care orice șopot, orice vorbă, s'aude așa cum e spusă.

Plecaseram decuvreme de acasă. Un popas la hanul Ancuței, și cel mai târziu odată cu aprinsul luminilor suntem în oraș, la școală. Nu bănuiam că are să ne apuce noaptea pe drum. Altfel, mama în ruptul capului nu m'ar fi lăsat atâta cale singur, cu moș Toader, pe timp de iarnă. Drumul îl știam bun. După zăpada Crăciunului și înghețul din urmă, minanat pentru sanie.

De unde să știm că podul este rupt. A trebuit să zăbovim mai mult de cinci ceasuri ca să prindă bine apele și să trecem cu mare fereală dincolo, la mal.

Eu eram sloit. Cu toate păturile îngrumădite la plecare, gerul din ce în ce mai ascuțit îmi răzbise mădularele. Dar nu-mi pare rău! Acolo, la sfârșitul căii, știam ce mă așteaptă. Și din tot sufletul, ani și ani dearândul, dorisem o cât mai prelungită clipă să-mi fie drumul spre internat.

Lăsam în urmă, cămăruța mea albă, cu fereastră ce dă spre câmp, în pervazul căreia înfloreste în fiecare primăvară, cu puzderie de flori, cireșul alb; într'un colț, patul, cu perdelele de spumă, fluturate de surășul mamei, când mi-aduce dimineața, paharul cu lapte cald și felia de jimblă; etajera cu cărți, mai toate în copertă galbenă, ușor legate, din biblioteca aceea care ne-a tălmăcit la mulți din noi, în anii adolescenței, primele visuri de dragoste și pe paginile căreia am plâns de atâtea ori.

„Din durerile lumii“, „Cum iubim“, „Picjul“ lui Daudet, „Viața la țară“, „Apele Primăverii“, „Duduia Margareta“, „Graziela“, „Privighetoarea Socolei“, „Șanta“, „Paul și Virginia“...

La capătul drumului mă aștepta dormitorul mohorât, rece, cu paturile cenușii, ca de spital, sub lumina becului fumigos și chior, sala de meditații în fundul unui coridor, unde ca să putem citi, și ziua ardea lampa; grilajul mascat cu tablă neagră după care mai mult bănuiam văltoarea tinerească și fericită a orașului în inserările violete, cu lună plină, ale nopților lui April; clopoțelul deșteptător, dimineața, când somnul era mai dulce; ceaiul rece, supă cu griș, și consemnurile Duminica în internat, pentru o notă proastă la latină.

Chiar acum, în al șaptelea an de liceu, eu tânguiam după mângâierile mamei, și cu o firească revoltă, isvorată din curăjenia copilării mele, fugeam din dormitor, în unele serii, când vr'un coleg începea să povestească înfrigurat, pe șoptite, întâmplările de Sâmbătă noaptea în oraș. Totdeauna era vorba de femei; femei care fumează și vorbesc gros, înjură porcos, ca birjarii, și se tocimesc îndelung pentru un ban mai mult; femei care știu pe de rost tainele vieții și într'o cameră, cu lumina mică sub sticla afumată a lăm-

pii, te învață și pe tine, într'o jumătate de oră cel mult, ce este fericirea.

Nu puteam înțelege, de ce traiul lor în case mohorâte, cu pereții galbeni, prin fund de ulji veșnic innoroiate, stârnește atât deliciu și entuziasm. Oftări din ce în ce mai repetate răspundeau povestirilor și ochi treji, mult timp în urmă.

Femei care știu tainele vieții! Atunci cele îngrustate în sufletul meu din paginile cărților și toate asemeni lor, ce rost mai au?

Ochii migdalați și râsul crud de copile, cum, Doamne, să nu încante?

Mă întorceam în dormitor târziu, când îi prindea somnul, ca să nu-i mai aud.

Ei în schimb mă poroclisă „copilul prost“.

— Uite, se văd lumini, zise moșul retezându-mi gândurile. Cât ai clipi și suntem la hanul Ancuței. Cum este ea femeie bună...

— Femeie bună Ancuța?

— Bună, săraca de ea, bună!.. Mai vorbesc gurile rele, că așa-i rostul lor — să vorbească și ce e, și ce nu e, dar bună, domnișorule... Eu, încalte, o știu de când era de-o șchioapă și-i dădea boerul acadale dela târg... Dar n'a avut noroc... Aciuiată la ușă de om străin, a crescut cum a dat D-zeu și când să zică și ea bogdaproste, la casa ei, scăpată de griji, i-a murit hărbatul, un an, după ce-o luase... Se trudește ea și azi să ducă treburile, da greu!.. Mână slabă de femeie, nu poate face lucru care e dat omului voinic, fără preget la muncă... Și n'ei trebile nu mai merg. Decând eu soscau cea nouă, căruțile la târg, ocolese drumul pe aci... I-ai luat hanului drumu, se

zice că i-ai luat viața. Mai bine dă-i foc! De nimic nu mai e bun — ca și răul fără apă...

Moșul oftă, cu ochii la lumina din vale. Struni calul, rezemă biciul de scăunaș, în dreapta, scoase punga cu tutun, răsuci o țigară, fără s'o aprindă, clăpănind-o nebuza de jos:

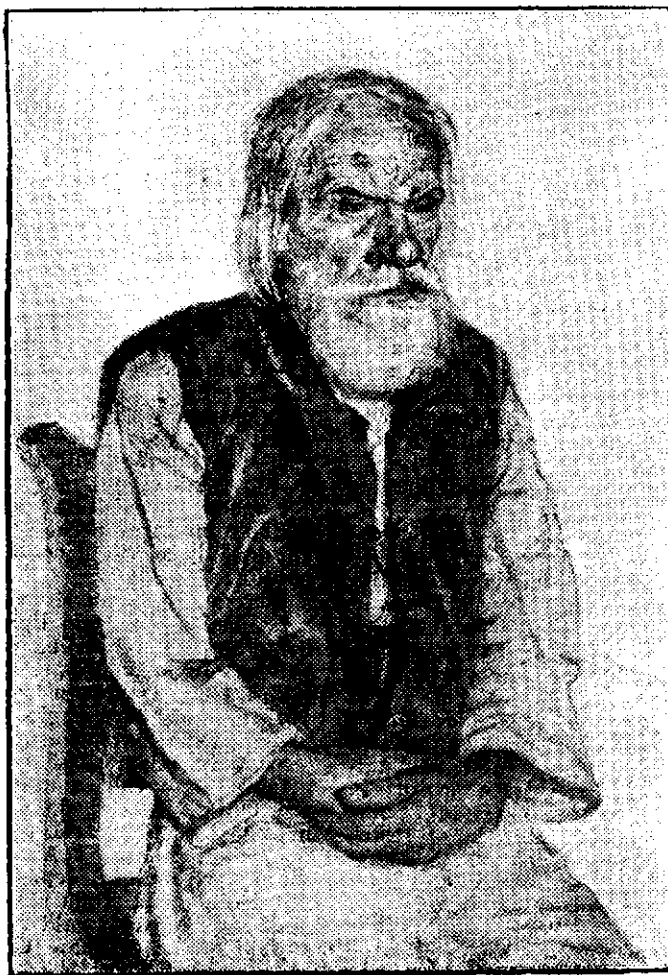
— Cum spusei, domnișorule, lumea vorbește multe; cu păcat vorbește, zân, cu păcat!.. Păi gândește-te matale; femeie singură, în pustietățile astea! E tânără, și-i e dragă și ei viața... La han nu e ca în casa omului — toate cu regulă, la vremea lor... Vinc drumețul, ziua, noaptea — bate, trebuie să-i deschizi!.. Păi, altfel cum?... Omul e flămând și însetat de-atâta cale, cu mâna ei trebuie să-i dea de ale gurii și să-i aștearnă patul. Hangiți nu-i?... Mai se întâmplă să fie omul chipeș, iar Ancuța cu ochii ei — gândește-te domnișorule, măcar că nu ești trecut prin astea, că femeea, săraca, vină nu are!..

Se întoarse apoi repede, opri calul și aprinse între pumni țigara. În urmă, ca și când mi-ar fi destăinuit un mare ne-caz, vorbi:

— Noi, des am venit cu boerul pe aci, mai cu seamă iarna, că-i drumul luncos, tare bun pentru sanie, după cum vezi și mata... Și dacă te prinde vifor-nița la han, cum să pleci? Sau să zicem că-i noapte, altă dată, ploaie; rămâi o zi, două, până se mai îmbunțește al de sus și-și potolește mânia...

Moșul făcu deolată, bagam de seamă, încedat — că vorbise prea mult. Scui-pă în lături mucul de țigară, sfichini cu ne-caz spinarea calului.

Înțelegeam bine supărarea moșului, își muștra limbușenia; dăduse drum gurii despre ceace el, ca slugă veche, cre-

ADINA PAULA MOSCU: STUDIU

dincoasă a tăii, firesc ar fi fost o vorbă să nu sufle.

De drumurile „boerului“ la hanul Ancuței auzisem decâtevaori acasă, scara, în timpul mesei. După lipsuri de zile întregi, mâncă grăbit, cu capul în farfurie, fără un cuvânt la întrebările mamei. Obosit, absent, ținea privirea înaintea, frământând cu două degete glomotoase mici din miez de pâine...

Inserase când am ajuns.

O luminică în geam, arăta ușa; încolo, pustiu și nici țipenie de om. Înăuntru nimeni. A trebuit să batem mult. O voce de femeie răspunse în tindă:

— Cine e?... Acușica viu, acușica!

— Pustiu, domnișorule, îți spuneam eu... Biata femeie, oftă moșul, după treburi prin curte, n'are pe cine lăsa în prăvălie.

Nu-l ascultam, nu aveam chef de vorbă.

Lupă o zi prin ger, mi-era de un loc lângă sobă, să mă desgheț și în urmă la drum.

N'ași fi vrut să ajungem prea târziu la internat.

În prag răsări femeia.

Înălțică, plină la trup, îmbrăcată cu o zeghe de dimie roșie, cu blană pela mâneci.

Împrobodită mult, doar ochii i-am putut vedea bine — negri.

Se opri speriată în prag și își duse repede mâna să desnoade legătura de pe cap.

— Bine te-am găsit, leliță Ancuță... Sânt numai cu feciorul boerului; mergem la școală și după înțelegerea noastră, am venit să te luăm. Numai lasă-ne o leacă să ne desmorțim. Am înghețat, de azi dimineață...

— Așa? făcu femeia, atunci poțiiți, în cdaie e cald. Cu gerul ăsta, arde-l-ar pârdăia, degeră omu, nu alta.

Deschise și ne făcu loc să trecem. Lângă ușe, ca să pot intra, înhăimurat cum eram, femeia își trase puțin pieptul și mai mult pentru ea, îmi suflă în ureche:

— Băiatul lui conu Iorgu!... Înalt cât mine — și rase ușurel.

Moșul știa bine dichisul casei, vru să intre la dreapta.

— Nu acolo, bade Toader, la mine în odaie!... Ai uitat, se vede, că pentru boerii noștri am pe aci altfel de rosturi.

Era întuneric în tindă și nu vedeam nimic.

Îmi simții mâna trasă ușor în palma mică și caldă a femeii și câțva timp, sclipirea albă a dinților îi însemnă în dreptul gurii o dungă de lumină. Târziu, aproape de intrare, parcă cu alt gând, într-o doară, zise:

— Sunt lucruri pe jos și te-am luat de mână să nu te împiedici de ceva.

Înăuntru era cald și mirosea a dospelă.

Lampa cu învelitoare de hârtie roz însemna în mijlocul mesei, cercuri tremurătoare; descoperca la fund patul alb, cu maldărul pernelor ridicat până în grindă. Soara cu flori de lână galbenă, dealungul laviței joase — câteva palme dela pământ. Într'un colț, o icoană de lemn; candelă stinsă și alături, un evantai chinezesc în culorile curcubeului, răstignit cu două ținte. Cărți ilustrate prinse în formă de piramidă pe o jumătate a pereții, ghivece cu mușcate la ferești, scaune de lemn, un lighean după ușe și pe dușumea, ca un semn de înmulțire, două poluri încrucșate, începând fiecare din câte un colț al odăii.

Lelea Ancuța îmi ajută să-mi scot șuba, paltonul, le așeză frumos pe un scaun, le pătură decâteva ori cu mâna.

Se întoarse și mă privi țintă.

— Așa, leliță Ancuță, aci e cald, spu-

ADINA PAULA MOSCU: VESTU REA PE DRUM DE SEARA

sei. Am să mă încălzesc nițeluș, pe urmă plecăm — și cum sta dreaptă, observam că de un lat de palmă tot sunt mai răsarit. Mi-adusei aminte de vorba ei din prag.

— Sunt mai înalt decât d-ta, vezi, și ca să-i dovedesc, mi-am sprijinit mâinele pe umerii ei — și m'am dat aproape, aproape: simțeam în față dogoarea respirației și pleoapele-i bătura repede, ca atunci când ți-e frică, când te ferești de ceva când alungi un gând.

— Apăi, eu mă duc, domnișorule, pela grajd. Când ai fi d-ta gata, îmi dai o gură, vorbi moșul, cu privirea ferită în lături. Se strecură afară, călcând nesimțit; la ușe, nu se întoarse să închidă, o împinse domol cu cotul.

Femeia zăbovi puțin așa; îmi apăsă palmele mai tare pe umeri. Se înălță pe vârfuri, lipindu-se strâns de mine; mai mult mă mângâie cu vorba:

— Chiar de sânt mică, nu face nimic!... Imi, e ceva?

Pata trandafirie din obraji vedeam lămurit cum se strânge tot mai slabă, în sus, spre tâmpile și în afundul ochilor ei mi-am văzut chipul mic, mic.

Femeia și-a scuturat odată umerii și mâinele mi-au alunecat dealungul zeghei, ca două bare vii, deoparte și de alta a gâtului.

Incremenisem, nu știam ce să fac.

Ea, mai strâns, mai lipit, cu colanul brațelor pe după mijloc, mă îndemna cu privirea învâpăiată, spre culcușul cald al laviței. Gura arcuită în jos, ca de un chin, vorbea șucrat fără să-și desfacă buzele.

— Ești om mare, mare de-acum!

Și eu nu știam ce să fac!

În casă era cald, simțeam după sudoarea frunții. Atunci, de unde frigul care mă cuprinsese deodată, într'un tremur de om biciuit de vifor? Aveam impresia că plutesc, că undeva, departe, a sburat sufletul din mine, și am rămas numai trup, sprijinit de trupul cald al femeii.

„Ești om mare, mare de-acum!“

Eram prea curat, prea neștiutor, prea copil, „copilul prost“, săracul de mine.

Începuse să-mi fie frică ca de o mare primejdie; o primejdie pe care n'o mai

poți ocoli, și totuși, un gând chinător al minții mă îndemna s'o chem, dogoritoare, înfrigurată, oțelindu-mi mădularele, nimicind într'un spasm, ascemeni poate cu cel al morții, curățenia zadarnică de-acum a făpturii mele. — așa cum mi-l prevestea și ochii și gura și sânul și brațele și mijlocul femeii.

Un pas trebuia — cel dintâi pas; dar n'am îndrăsnit să-l fac.

Soiul ăsta de pași, cărora mai târziu, în viață, nu le știi nici numărul, nici urma, cine ar putea spune, că mai înfălnece ei, vr'odată, în drumul lor, ceva, cât de puțin, din farmecul, misterul, frigidurile și salvarea „primului pas“?...

Femeia simțind că tremur a înțeles, sau poate a plănuit într'altfel. S'a desprins ușor, m'a luat de mână și m'a dus pe laviță.

— Ți-e frig!... Să mai pun câteva lemne în foc; alăta drum prin ger, spuse firesc, lămurit, așa cum ai întreba un om de ceabia venit de afară. Mie mi-e tare cald; am uitat bulendrele astea în spate și-s îmblânite pe dedesupt...

A răscolit în foc, și-a scos broboada, zeghea a lăsat-o să aluneca jos. În fața oglinzii, aplecându-se mult aproape, fără grabă își cercetă cu dosul palmelor obraji aprinși; și-a ridicat într'un ac, mai sus, cocul părului, mâna dealungul ochilor și-a trecut-o decâteva ori. Se întoarse apoi, răsând tare:

— De ce te uiți așa la mine?

Dreaptă, albă, în fața mea, a zăbovit puțin, cu ochii micșorați pe jumătate, cu gura cărnosă, întredeschisă sângeriu pe străvezimea de porțelan a dinților, cu zâmbetul plin înfloritor de femeie frumoasă. Bluza subțire nu putea struni în deajuns obrăznicia sânelui pietros; brațele albe, neobicinuit de albe la o femeie de starea ei, isbucneau dolofane din strânsoarea mânecii scurte. Zâmbetul chipului își oprea chemarea în două alunite, pe gât, sub urechea stângă.

Avea mijlocul subțire și coapse tari — ghiceai din foiala tremurată a rochiei.

Piciorul strâns în pantof de piele galbenă, cu tocul jos și cu canaf lănoasă dea-

raza soarelui — uitarea repede a copilăriei...

Cât de adevărate sunt paginile cărților! Imi veni în minte întâmplarea citită într-un roman împrumutat dela un extern; primul meu „roman de lume”, cum spuneau râzând băieții.

„Pe el îl chiamă Rozenacio. Ei, să-i zicem Luntia.

O iubea așa de mult! Și Luntia nici nu vrea s'audă vorbindu-i de iubirea lui.

Seara era frumoasă, cu lună și cu vânt. Aproape, unul de altul, părul Luntiei mângăia obrazul lui Rozenacio.

„La al doilea șir de plop, Luntia va fi a mea” — și cântări din ochi greutatea trupului ei... Bătrânul, din urmă, nu va băga de seamă, curând, lipsa noastră, și Luntia — așa de repede voi fi cu ea în brațe — că de frică nici timp să strige, nu are să aibă...

Ea veșnic râde, când eu plâng!

Totuș, la al doilea șir de plop, Luntia va fi a mea”.

Și povestea romanului, închee al treilea capitol întocmai cum și-a pus în gând Rozenacio...

Femeea mea de alături, nu ca Luntia, vrea... Răsei tare la gândul ăsta.

Poveste de roman și nimic alt!.. Ca să ai o femeie, trebuie s'o iei în brațe și să fugi?... Pe o femeie ca Luntia, trebuie!.. Deci povestea-i adevărată, ca și întâmplarea mea dela han.

Nici pe mine n'au să mă creadă, când le-oiu spune... Dar ce-am să le spun?... Că mi-a fost frică, sau rușine, sau că nu am știut cum să încep!..

— „O, ho, ho, copilul prost, eram sigur: n'a știut cum să înceapă!..

Nu, nu, nimic n'am să le spun. Mai bine învăț pe derost sfaturile lor și a doua oară... Când a doua oară?”

Luna apusese. În locul ei deasupra noastră s'aprindeau mai viu ochiurile de lumină din Carul mare.

Una, două, trei, patru, cinci, șase, șapte... Le-am înnumărat de câteva ori, și dintr-o parte și din alta, să mă încredințez parca mai bine, că sunt șapte.

Cea de-a doua, începând cu carul nu cu oștea, mi se părea mai luminoasă ca celelalte.

Cine n'a văzut niciodată în nopți de iarnă, afară la câmp, și nici la optsprezece ani poate, cerul înstelat, i se pare altfel.

Ochii mi-au ramas îndelung ajunși la palpăirea ei, pe lângă care luceafărul chiar, era mai șters... Da, da, pe lângă steaua a doua din Carul mare, într-o noapte de Ianuar!

„La al doilea șir de plop, Luntia va fi a mea!”

Am simțit frig și-au dat să trag pătură. Culcuș cald pe ceafa leliții Aneuța, fără să vreau, a înemerit mâna — și-am apăsât-o tare... Aplecându-mă de cealaltă parte, s'o văd cum doarme, ochii erau deschiși și mai negri.

— Nu dormi?

Ochii-i rămase mari; doar sclipirea dușilor însemna un zâmbet.

— Nu dormi, leliță Aneuță?

— De ce mă întrebi, șopti deabia.

Mă neliniștiți, incurcat, o clipă: ce să-i răspund?... Indemnul însă era aproape: nu fi prost și-ți pierde cumpătul, răspunde-i bărbătesc, de ce o întrebi dacă doarme.

— În! de ce mă întrebi? Și femeea se răsuci cu fața spre mine.

Mâna nu mi-a tremurat: fără pic de sfilă i-am desgolit, cu nețărnută grijă, sub pătură, sânii; și în loc de răspuns, i-am dat să înțeleagă, cu un sărut într-o nimic copilăresc, că de acum vreau să fiu om mare.

Femeea m'a primit tot în brațele ei. Și atunci, în noaptea aceea albă de

Cântecul vieții și al morții stegarului Cristoph Rilke

de RAINER MARIA RILKE

„...La douăzeci și patru Noembrie 1663 Otto de Rilke, stăpân pe Langenau, Gränitz și Ziegra, primi la Linda ca moștenire partea lăsată din moșie de fratele său Cristoph căzut în Ungaria; totuși îi se ceru să rămânăscă zapis prin care pământul nu-i mai rămânea dacă fratele său Cristoph (cel ce, după mărturia hrisovului de moarte adus, sfârșise ca stegar în compania baronului de Pirovano al regimentului austriac de cavalerie împărătească Heyster) s'ar fi reîntors...”

Calare, călare, călare, prin ziua, prin noapte, prin zi.

Călare, călare, călare.

Și atât de obosit e avântul și dorul atât de mare. Nu mai sunt munți, abia un coșac. Nimic nu îndrăznește să se ridice. Colibe străine stau pe brânci, însetate la fântâni mocirloase. Nicăieri un turu. Și mereu aceeași vedere. Ochii amândoi sunt de prisos. Doar în noapte, arare, calea o crezi cunoscută. Nu călcăm oare înapoi noaptea bucata de drum pe care în soarele străin l'am cucerit cu trudă? Se prea poate. Soarele apasă, ca în toilul veriș pe noi. Dar în vară ne-am luat rămas bun. Vestimentele femeilor luminau lung din frunziș. Și acum drumul e lung. Așa dar o fi toamnă. Cel puțin acolo unde femei intristate știu de noi.

Cel de Langenau se întoarce în șea și spune: „Domnule Marquis...”

Vecinului, subțirele, subtilul franțuz, la început vorbi și răsă trei zile în șir. Acum nu mai știe de nimic. E ca un copil, ce ar vrea să doarmă. Praful se așază pe gulerul-i alb de dantelă; nu-l bagă'n seamă. Incet se ofilește în șeaua lui de catifea.

Însă cel de Langenau zămbește și spune: „Aveți ochi strauții, domnule Marquis. Gândesc că semănați mamei d-voastră”.

Iată că tânărul înflorește odată iar

și își scutură gulerul de praf și e proaspăt din nou.

Cineva povestește despre mama sa. Un neamț de bună seamă. Apăsât și arar își așază cuvintele. Ca o fată ce leagă flori, ce pe gânduri încearcă floare după floare și nu știe încă în ce chip va arăta totul — astfel își îmbină cuvintele. De înveselire? De întristare? Toți ascultă. Se opresc chiar de a scuipa. Căci sunt tot domni mari și știu ce se cade. Și cine din păle nu cunoaște nemțeasca o înțelege deodată, simte cuvintele răsleț: „Seară... Copilărie...”

Atunci toți își sunt aproape, acești domni, ce vin din Franția și din Burgundia, din Țările-de-Jos, din văile Carintiei, în castelele Boemiei și dela Leopold împăratul. Căci ceea ce povestește unul au trăit-o cu toții și întocmai așa. De parcă ar fi o singură mamă...

Așa merg călare în amurg... într'un nedeșlășit amurg. Ei tac din nou, dar au cu dânșii cuvintele în licăriri. Își scoate Marchizul coiful. Părul lui întunecat e moale și când capul și-l apleacă se răsfață femeeste pe ceafă. De-acum și cel de Langenau recunoaște: departe se nașă ceva în luciul zării, ceva mlădios, întunecat. O coloană stingheră, prăbușită pe jumătate. Și după ce de mult au trecut, mai târziu, își dă seama că era o Madonă.

Foc de strajă. Șed în juru-i și-așteaptă. Așteaptă ca unul să cânte. Dar te simți atât de obosit. Lumina roșie e grea. S'a lipit de cismele prăfuite. Se târac până la genunchi, privește în mâinile încrucișate. N'are aripi. Fețele sunt întunecate. Totuși ochii micului Franțuz strălucesc un timp cu lumina lor. A sărutat un trandafir și acum poate să i se vestejească mai departe la piept. Cel de Langenau l-a văzut, fiindcă nu poate dormi. Se gândește: eu n'am trandafir, n'am.

iamă, clocotul sângelui meu, ca un răsad pe pământ roditor, a cules din plin nărvul și experiența, pe care dacă nu le ai, mai târziu, în lume, ești primit pe poarta de diinos a vieții, larg deschisă celor proști...

Bucuria mă copleșea; aceeași bucurie, mai înainte așezată de curățenia copilului ce eram, în chiar lumca faptelor peste puțină de realizat, aproape supra omenestă, lume veșnic închisă sfieciunii mele.

Ceeace poate și eu în nopți de nesomn dorisem, trebuia să doresc, după spusele băieților, venise prea repede, prea neașteptat, ca să pot înțelege deodată rostul altei vieți. Noutatea, sbuciumul, încrederea oarbă la gândul că și eu deacum, seara, în dormitor, nu voi mai sta cu capul sub pernă, sperios, ferit — tălăzuiau în mine ca într'un munte de ou.

Am chiuit prelung și mi-a răspuns câmpia, și de chiot parca a tresărit mai scîpător steaua mea din Carul mare, eșită din rândul celor șase...

Moșul, cu o trosnitură de biciu, a îndemnat calul, și el și-a scuturat la gât

șiragul clopoșeilor, viforos, întefindu-și mersul.

Mi-am desfăcut de tot paltonul și-am împins căciula pe ceafă, să simt mai rece gerul.

Lângă urechea moșului, să-i împărtășese bucuria, cu obrazul aproape lipit de al lui, simțeam ascuțimea perilor din barba târșită: ca sub o grea durere, i se boțise chipul. Moșul râdea...

Și ca lângă un frate bun, înțelegător, fericirea mi s'a prins de zămbetul lui.

Sonor, adânc, bărbătesc am hohotit...

Femeea, s'a ghemuit mai mult în pămînică, neînsemnată — ciot, putregai — pe lângă seva proaspătă a tinereții mele...

Cu o vorbă mormăită deabia — rugă, scâncet, parca — a dat să tragă învelitoarea peste picioru-mi desgolit.

Mi-era cald, cald ca vara și-am aruncat-o toată în lături.

În zare, orașul părea că-mi aprinde, din ce, în ce, mai multe lumini...

GEORGE DORUL DUMITRESCU

Apoi cântă. Și e o doină bătrână, de jale, pe care acasă fetelc o cântă la câmp, toamna, când culesul e pe sfârșite.

Spune micul Marquis: „Sunteți tânăr, domnule?”

Și cel de Langenau deopotrivă intristat și în ciudă: „Opt-spre-zece”. Apoi tac.

Mai târziu întreabă Franțuzul: „Aveți și d-voastră o mireasă acasă, domnule cavaler?”

„Dar d-voastră?” răspunse cel de Langenau.

„E blondă ca d-voastră?”

Și tac din nou până ce neamțul strigă: „Dar la dracu de ce oare atunci stai în șea și mergi călare pe pământ spurcat spre câini de turci?”

Marquisul zâmbeste: „Pentru a mă reîntoarce?”

Cel de Langenau se întristează. Se gândeste la o față blondă cu care se juca. Nebunaticе jocuri. Și ar vrea să fie acasă, numai o clipă, numai pentru a tăta vreme cât îi trebuie să spună: „Mădălină, că am fost mereu astfel, iartă!”

Cum — am fost? își spune tânărul. — Și sunt departe.

Într-o dimineață, un călăreț e'n fața lor, apoi un al doilea, patru, zece. În zale din cap până'n picioare, mari. După ei o mie: ostirea.

Trebuie să te despartii.

„Te întoarce sănătos, domnule Marquis?”

„Sfânta Fecioară să vă aibă'n pază, domnule Cavaler!”

Și nu pot să pornească. Sunt deodată prieteni, frați. Au să-și împărtășească mai mult căci știu de-acum atâtea unul despre altul. Știuăsc. Și e neastâmpăr grăbit și copite poenese în jurul lor. Marquisul își trage din mână dreaptă mânușa. Scoate la iveală micul trandafir, ja o foaie ca și cum ar împărți o cuminecătură.

„Aceasta te va păzi. Drum bun”. Cel de Langenau rămâne uitit. Se uită lung după franțuz. Vără foaia străină sub oțel. Ea se leagănă în sus și în jos pe apele inimii sale. Strigă de goarnă. Merge la oaste Cavalerul, Zâmbeste trist: îl păzește o străină..

O zi prin zarvă. Răstiri, culori, răs; din toate te orbește țara. Băeți buimaci fug în peștrițe straie. Bătăie și strigăt. Muieri vin cu roșii pălării pe părul în valuri. Chiamă. Scutierii vin în zale negre ca noaptea ce trece. Ei înșfacă muștile cu atâtea foc că li se rup hainele. Le imbrăncesc în cercurile tobelor. Și din sălbatică împotriviare a mâinilor neastâmpărate tobele se deșteaptă, ca în vis bubue, bubue. Și seara îi întind lanterne ciudate: vin luminând în coifuri de fier. Vin? sau sânge? — Cine-i poate deosebii.

În sfârșit, în fața lui Spork. Lângă calu-i bălan răsare contele. Pletele-i lungi au luciul oțelului.

Cel de Langenau n'a întrebat. Recunoscște generalul, se aruncă după cal și se închină într'un nor de praful. Duce cu sine o scrisoare care trebuie să-l înfățișeze Contelui. Dar el îi poruncește: „Citește-mi dreapta”. Și buzele sale nu s'au mișcat. N'are nevoie de ele, ca să injure sunt destul de bune. Când vrea mai mult vorbește cu dreapta. Atât. Și asta o simți de îndată. Tânărul a isprăvit de mult. Nu mai știe unde se află. Spork îi acoperă totul. Chiar cerul a pierit. Și Spork, marele general, spune:

„Stegar!”

Și e mult.

Compania poposește dincolo de Raab. Cel de Langenau e călare singur. Câmpic. Seară. Oblâncul șelii scilipește prin praful. Și apoi se înalță luna. Iși dă seamă de ea privind-și mâinile.

E vis

Dar iată ceva l-a strigat.

Il striga, îl striga,

frânturi de vis se desfac.

Nu e cucuvas. Pe legea mea!

Stingher un copac.

I-a strigat:

Soldat!

Și vede: se sbate ceva. Se sbate un trup legat de copac. Femeia cu mâini ce se rup goală și plină de sânge,

fi svârle un strigăt: De-aicea mă frângel!

Și sare jos pe negru răzor.

Și taie bucăți din funii fierbinți;

Și vede dogoarea ochilor

Și cum mușcă din dinți.

Răde?

De groază a stat.

E iarăș pe cal

Și gonosește în noapte. Cu 'n hăț plin de sânge în pumna încețat.

RAINER MARIA RILKE

Cel de Langenau scrie scrisoare, adâncit în gânduri.

Încet zugrăvește slove: mari, cuminți, drepte...

„Buna mea mișcă,

„fiți mândri: duc flamura,

„fiți fără grijă: duc flamura,

„iubiți-mă: duc flamura —”

Apoi își vâră scrisoarea înapoi sub platoșe, în locul cel mai tănuț, lângă petala de trandafir. Și gândește: în curând va căpăta mireasma ei. Și gândește: poate cândva o va găsi vreunul. Și gândește..., căci dușmanul e aproape.

Trec călare peste un fărâș ucis. Ochii îi sunt mari deschiși și ceva se oglindește în ei; nu e cerul. Mai târziu latră câinii. Se apropie deci un sat, în sfârșit. Și deasupra bordeelor se 'nalță de piatră castelul. Podul lat coboară în fața lor. Poarta se deschide mare. Goarna îi primește cu glas înalt. Ascultă: larmă, zăngănit și lătrat de câini! Rânciețat în curte, pocnet de potcoavă și un glas.

Popas! Oaspe în sfârșit odată. Nu-ți mai slujești mereu dorințele cu hrană săracă. Nu mai apuci toate cu dușmă-

nic, le lași în voia lor să fie și știi: ce se întâmplă, e sfânt. Și dârjul avânt se deschide din sine să iasă și se rostogolea 'n faldul păturii de mătasă. Și nu mai ești mereu soldat. Și iată pletele pe umeri și le lșai și larg și se deschide gulerul de otaș și în jălțuri de mătasă te așezi ca până în vârful unghiilor să te vezi: moleșit după caldul scăldat.

Și ce's femeile, începi să'nveți ca un străin și cum se poartă albele și cele cu ochiu de senin; ce mâini au pline de tinereți, cum își cântă răsul de lumină când blonzii băeți cupele mândre închină grele de rod infinit.

Începu cu ospăț. Și ajuns sebarbare fără să știi. Flacărele malte pălpăiau, glasurile, se alungau, cântece nebune răsuna din sticlă și foc, și în sfârșit din cîntuțai pârğuțe 'n trupuri: svucii un joc. Și îi fură pe toți. Prin săli ce revărsări de valuri, ce apropieri și ce întâlniri, ce despărțiri și ce regăsirii, ce sorbiri de raze și ce orbiri de lumină și ce legănări în aerul văratie prin straie calde de femei, pierdut.

Din vin întunecat, din mii de flori azi ceasul și-a făcut un drum de freamăt prin noapte și vis.

Iar el uitat în vrajă mari ochi a deschis. Și scufundat în sine așteaptă de nu se va trezi. Căci doar în somn vezi așa mândrețe și așa femei în sârbătoare: gestul lor cel mai neînsemnat e un fald ce cade greu în brocat. Din grai de argint ele ceasul clădesc, și uneori își ridică mâinile ciudate —, și crezi că undeva într'un loc înstrăinat unde tu nu ajungi, printre degete trandafirii vestejesc și nu le vezi. Dar stai și visezi: să fii în ele împodobit și altfel să fii fericit și să-ți câștigi o cunură pentru fruntea ta goală.

El care poartă mătasă albă simte că nu se poate trezi: căci e și îmbătat de tot ce e'n jurul: Se adăpostește deștept cu teamă în vis și stă în parc, stingher în negru parc. Și serbarea e îndepărtată. Și lumina minte. Și noaptea o simte aproape și plină de răcoare. Și îndrăcă pe o femeie ce se apleacă spre el:

„Ești tu oare noaptea?”

Ea zâmbeste.

Și atunci îi e rușine de haina lui albă. Și-ar vrea să fie departe și singur și'n zale.

Întreg în zale.

„Ai uitat că ești pajul meu de ziua asta? Mă părești? Unde te duci? Unde te duci? Haina ta albă și-a fost chiezășie —.”

„Ți-e dor de asprul tău strai?”

„Ești înfrigorat? — Ți-e dor de casă?”

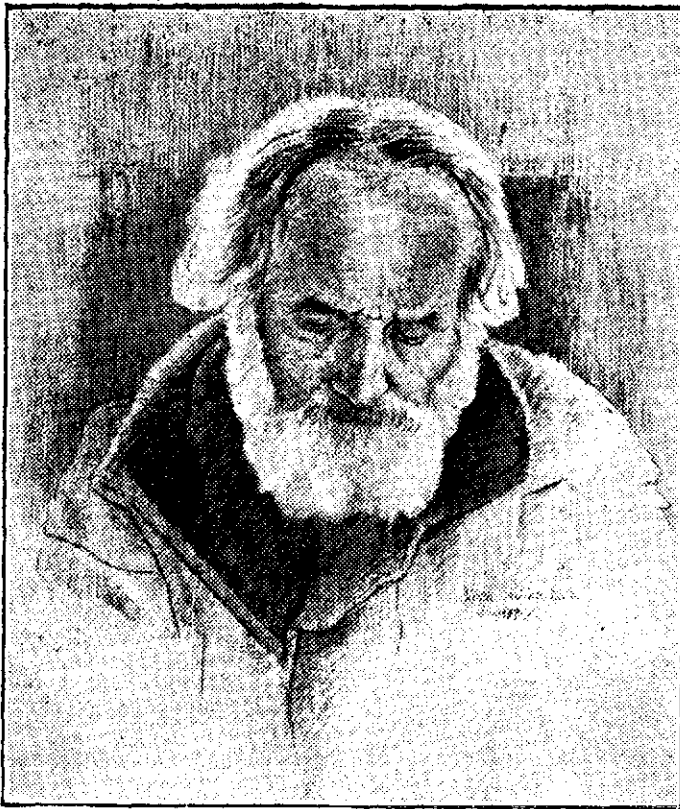
Contesa zâmbeste.

Nu. Dar a fost numai fiindcă firea de copil i-a căzut de pe umeri — un vestmânt blând și închis. Cine i l-a luat? „Tu”? întreabă cu un glas pe care nu l-a mai auzit încă. „Tu!”

Și de-acum nu mai e nimic pe el. Și e gol ca un sfânt. Clar și svetl.

Încet se sting luminile 'n castel. Toți sunt împovărați: oboșiți sau îndrăgostiți sau îmbătați. După atâtea nopți goale, lungi, în bivouac: paturi. Paturi largi de stejar. Aici te rogi altfel decât pe drum în șanțul ticălos care când e șadormi se strânge ca un mormânt.

„Doamne, facă-se Voia Ta!”

ADINA PAULA MOSGU: STUDIU

Maș scurte sunt rugile în pat.
Dar mai din suflet.

Odaia din turn e în întuneric.
Dar își dau lumină'n față cu zâmbelul lor.

Băjbăesc ca orbii și se găsesc unul pe altul ca pe o ușă. Aproape ca și copiii ce se tem de noaptea se strâng unul de altul. Și totuși le e frică. Nu le e nimic protivnic: nici ziua de ieri, nici ziua de mâine; căci timpul s'a prăbușit. Și ei înfloresc din dărâmbăturile lui.

El nu întreabă: „Soțul tău?”

Ea nu întreabă: „Numele tău?”

Căci s'au găsit să-și fie un neam nou. Își vor da o sută de nume noi și le vor lua iar înapoi, ușor cum scoți un cercel.

În sală de un jălț atârnă platoșa, bandeliera și mantaua celui de Langenau. Mănușile sunt pe jos. Flamura lui stă drept, pronică de crucea ferestrei. E neagră și subțire. Afară goneste pe cer furtună și taie bucăți din noaptea albe și negre. Lumina lunii trece ca un fulger prelung, și flamura nemiscată joacă umbre fără de liniște. Visază.

A fost deschisă vre-o fereastră? A intrat furtuna în casă? Cine aruncă ușile? Cine trece prin odaie?

— Lasă. Fie cine-o fi. Odaia din turn n-o găsește. Ca după o sută de porți e somnul acesta mare pe care doi oameni și-l împart; ca o singură mamă sau o moarte.

Sunt zorile? Ce soare răsare? Ce mare e soarele! Sunt păsări? Glasul lor e pretutindeni.

Totul e lumină dar nu e ziua.

Totul e sgomot dar nu sunt glasuri de păsări.

Sunt bărnele, ce luminează. Sunt ferestrele, ce au țipat. Și țipă roșu la dușmanul turbat, ce stă acolo pe'nflăcărutul loc, țipă:

Foc.

Și cu somnul destrămat în obraz se imbulzesc toți, pe jumătate goi, pe jumătate 'n oțel, din odaie 'n odac dintr'un cap într'alt cap de castel, își caută scara.

Și cornuri greu își gângăvesc suflarea prin curte:

Adunarea, adunarea!

Și tobe în tremur.

Dar flamura iată, nu e cu ei.

Strigăt: stegar!

Goană, cai, țipăt și rugi de mișei.

Larmă: stegar!

Fier lângă fier, comandă și semnal.

Tăcere: stegar!

Și încă odată: stegar!

Și oastea se duce în rău de scântei.

Dar flamura iată nu e cu ei.

Și razna la goană prin săli, foc și pară prin uși de jeratic ce-l înconjoară, prin flăcări pe scară se-avârle năpraznic din clocot și chin. Pe brațe el duce flamura ca o albă femeie'n leșin. Și găsește un cal și e ca un strigăt turbat: goneste întins și totul în urmă a lăsat, și pe ai săi. Și flamura de odată'n fire și vine iar, nici când ea nu și purtase așa regesul har; și-acum toți o văd de parte 'n fața lor și recunosc stegarul în clarul pletelor și steagul recunosc...

Dar să lucească începe acum, se svârlă înainte și e mare și roșie...

Flamura lor arde între dușmani și ei după ea tot gonesc.

Cel de Langenau s'a adâncit în dușman, dar singur de tot. Spaima a făcut în juru-i un gol ca o roată, iar el se oprește în mijlocul ei sub flamura-i veștejită în flăcări.

Inceț, aproape pe gânduri privește în jur. E mult necunoscut, pestriț în fața lui. Grădini — gândește el și zâmbeste. Dar simte deodată că ochii îl apucă și recunoaște oameni și știe că sunt câinii

Alexandru cel mare citind iuvățăturile lui Democrit, în care se spunea că mai sunt și alte lumi, a început să plângă, îndurerat că nu a putut să cucerească decât numai una din ele!

Anatole France obișnuia să primească din când în când pe finerji literați cari visau să transforme planeta noastră într'un paradis terestru.

El îi primea cu bunăvoință.

— Maestre, îi zise într-o zi unul, ai citit poeziile mele?

— De sigur. M'am desfătat o noapte în trecut. Am început să le citesc seara și n'am închis ochii toată noaptea până ce nu le-am isprăvit.

— O, maestre, îți baji joc de mine. Nu le-ai citit.

— Micle, neînerezător, vrei o probă. Îți voi indica cea mai frumoasă bucată din volumul ce mi-ai dat. Este la pagina 54. Nu e așa că ai pus în ea tot sufletul? Admirabilă pagină. Mai zici că nu ți-am citit opere?

— Maestre îți cer iertare. Sunt într-adevăr cu totul zăpăcit. Îți mulțumesc...

Poetul nostru ia la o parte pe asistenți și ne mai putând de bucurie le spune:

— E extraordinar! Maestrul a citit volumul meu. L-a citit, căci, într-adevăr, la pagina 84 este cea mai bună poemă a mea. El admiră această bucată. Ce fericire pe mine!...

Și plecă, beat de orgoliu.

Când nu mai fu acolo, un altul zise lui Anatole France:

— Cum, maestre, ai citit într-adevăr volumul tânărului? Nu se poate, căci, d-ta nu poți citi mai mult ca două pagini. N'ai răbdare.

— Amicul meu, ca să fiu sincer, nu l'am citit.

— Dar atunci cum ai spus că tocmai la pagina 84 e cea mai bună bucată?

— Ei ce naiv ești! Ași fi putut spune orice pagină și tot una era. Un poet judecă totdeauna că fiecare din poeziile sale este cea mai bună din toate.

— Și dacă pagina era o pagină albă?

— Era cam desastroasă, dar tot nu era ireparabil. Răspunsul meu părea că e o epigramă sângerândă; că cea mai bună poezie este cea care nu scrisă încă.

RUD. A. KNAPP

păgâni — și se avârlă cu calul în mijlocul lor.

Dar, când cercul se închide în spatetele lui, sunt totuși din nou grădini și cele șasesprezece iatagane ce sar asupra ei, rază lângă rază, sunt o sărbătoare.

Un joc de ape răzând.

Straiul de ostaș a ars în castel, și scrisoarea și petala de trandafir a unei femei străine.

În primăvară (era trist și rece), un curier al Baronului de Pirovano intră încet călare în Langenau.

Aci a văzut plângând o bătrână.

În românește de ION PILLAT

și O. W. CISEK

Serie în 1890.

Cei doisprezece

de ALEXANDRU BLOK

V

— Katea, vezu-ți incolțit
Gătișorul de-un cușit,
Iar sub sânu-ți decurând —
Altă rană sângerând !...
Hei ! mai joacă-mi un cazac
Să-ți văd piciorușul drag !...

In mătasă și dantele
Te 'nhăitaj cu ofițerii —
Te plimbai prin mahala :
Mai poștește-a te 'nhăita !...
— Hei, poștește haimana !...
... In piept inima-i murea !...

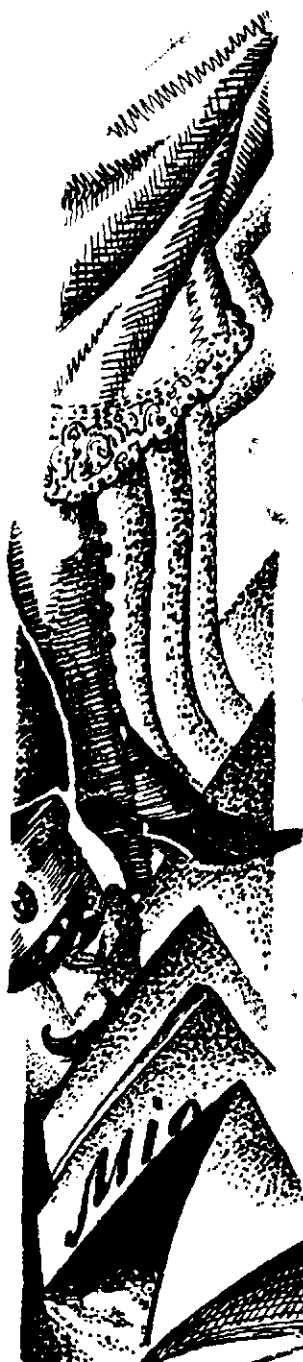
Ții tu minte ofițerul,
Care mi-a căzut în mână,
Cum i-am implântat hangerul ?...
Katika, holeră păgână ?!...
Hei ! hai fără de păcat,
Culcă-mă la tine 'n pat !...

Tu purtai în primăvară
Pantofiori de căprioară
Și 'ndopai la ciocolată...
Petreceai cu-aghioțanții,
Și-acum mergi și cu soldații ?!...
Haide, de ! păcătuște :
Suffețelu-ți mântuește !...

(urmează)

trad. de L BUZDUGAN

Gravuri de V. Feodorov.

Mic Tratat de estetică literară SAU Lumea văzută estetic

14

CE ESTE FENOMENUL ESTETIC. OPERA DE ARTA).

(Sfârșit)

„Unii socot că vorbele au vre-un înțeles. Și totuși zic „lampă“ și poetul și lampagiul.

LEON-PAUL FARGUE

Elogiul Poeziei ?

Toți oamenii sunt simțitori la farmecele Zeiței, și problema alcoolului, opiumului, morfinei, eterului și cocainei se va rezolva în ziua când oamenii se vor hotărî să renunțe la voluptățile cerebrale. S'ar putea spune că mai sus amintitele vicii sunt creații morbide ale unei societăți — un socialist s'ar exprima: -- ale unei burghezii putrede, și că odată cu noile orânduiri sociale, viciile ar dispărea. Ar cădea domnia Zeiței? Ce credință naivă! Societățile în dezvoltare merg spre asigurarea vieții tocmai pentru o cât mai mare libertate a creierului! Dușmanii Zeiței, întunecații apărători ai virtuților mușchiulare — muncă și somn greu, pentru echilibrul materiei cu spiritul — să nu dorească o eliberată omenire! În acea duminică fecioarele vor eși goale pe câmp să se închine Soarelui, iar domniile vor face în cabinete de piele de marochin, partide nesfârșite de poker. Trupul nud în soare, jocul inutil al hazardului din 52 de cărți; jută erblemele omenirii!

Știm că se întemeiază pe zi ce trece mari societăți de sport. Tineretul e îndemnat de la catedră să disprețuiască pe Platon și să-și întărească maxilarele, pentru a susține cu demnitate pumnii de cauciuc în semicerc rostogolit din cer. Dar nu dispărea, cu toate acestea, spiritul voios și inventiv! Copiii cu ranițe mărunte în spinare și genunchi golași, urcă munți de ciocolată între brazi de acadele verzi. Mama care a avut imprudența să nască mai mult de doi copii, iese cu rochița scurtă în stradă și se duce, cu surâs feciorelnic, spre o moașă secretă care știe, prin masajii experte, să descrețească pântecul și sufletul. Profesorul universitar, hăucit de filosofie, aruncă ochelarii și apare în costum solemn, englezesc, la alergările de cai prezidate de Regina Demimondencelor: o literată sau o actriță!

Zadarnice sunt evangheliile cu zăbale!

Omenirea a fost sortită de un destin estetic să trăiască sub farmecul Poeziei.

Din ceasul în care cea dintâi maimuță, ridicându-se în două picioare, între doi platani dintr-o pădure umedă de sălcii, a speriat astfel prin „modernismul“ ei toate consoartele poporaniste din familie, istoria omului a fost decisă. Războaiele, religiile, uzinele, catedralele și uriașele orașe plutitoare pe ocean, au avut tocmai menirea — și o au încă — să menție pe om în două picioare. Picioarele dinainte ridicate în sus au devenit brațe, și-au pierdut părul; și unghiile mâinilor mici, bijuterii, merg azi la lustruit, ca pietre prețioase. Să nu ne facem iluzii, privind match-urile de box sau alte expertize violente și melancolice; viitorul omului e la altă înălțime. Și nimic pe lume nu

va izbuti să ne reîntoarcă în patru labe. Cu tot aeroplanul, constructivismul și teoria relativității, abea suntem la mijlocul drumului. Labele sunt încă destul de groase, dacă sportul le poate da voluptăți. Omul viitorului va umbla pe stradă fără brațe și va vorbi cu tot universul, în jumătăți și sferturi de secundă, prin clipea ochilor.

Atunci va începe domnia deplină a Zeiței.

Deocamdată trupul nostru are două circulații ale sângelui și rinichi amenințați de calcule. Avar, câțiva fiori ne străbat chelia. Presimțim în noi câteva intuiții, bucurii și surprize, ca o cădere de stea la marginea pământului, ca o clipe de far de pe țărmul unui continent astral. Nu le înțelegem, și toată carnea depe noi se simte amenințată în existența ei dulce.

Se aprinde la etajul întâi o lumină: a intrat un om în odaia lui; se mai aprinde o lumină, la etajul al doilea: a venit femeia de serviciu; sus de tot, la mansardă, se aprinde și lumina studentei dela farmacie.

Te oprești, privești la cele trei lumini care fac trei servicii, și tu prinzi deodată al patrulea înțeles: al jocului luminiilor, al ritmului în spațiu!

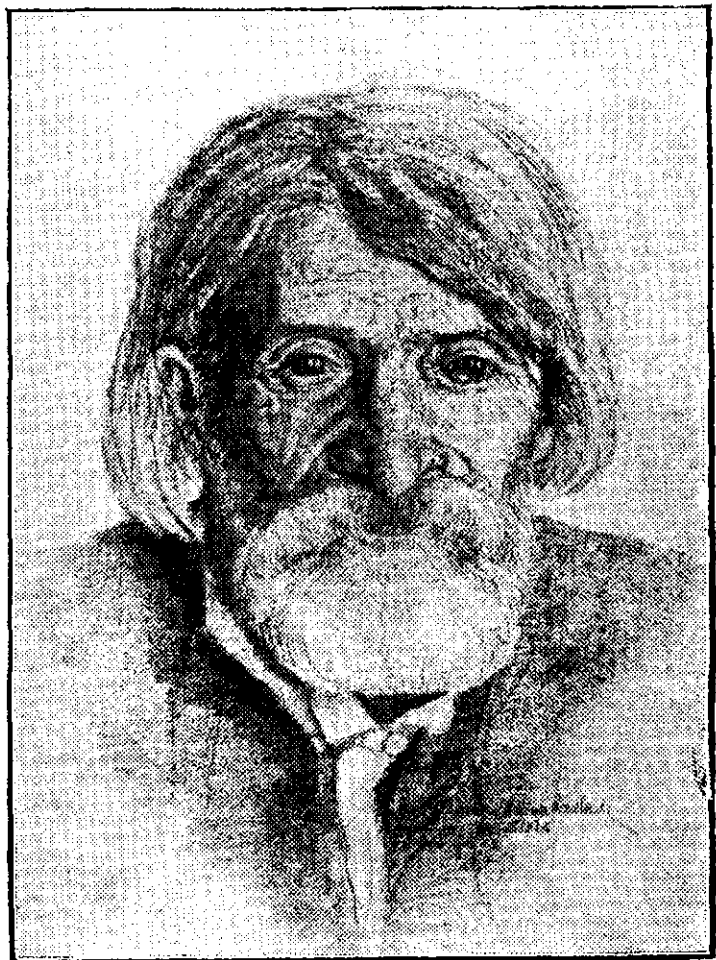
Câți îl înțeleg?

Și totuși destinul în noi e sigur. Băl-bâim, pentru că nu-l înțelegem, dar mij de fapte, din chiar organele noastre, îl vădesc. Ne vine să cântăm oridecâteori glandele intestinale funcționează îndesțulate. Copilul sare pe coardă chiar de și-ar rupe glezna și e în stare, pe ploae, să rămâie o zi întreagă în vârful copacilor, pentru că e „mai sus“. Tinerii sunt melancolici săptămâni întregi, iar fecioara palidă culege flori. Ne părăsim sofa către care avem obligații sacre, și dacă nu putem altfel, dacă în capul nostru glasul Zeiței nu mai poate răsună armonice, atunci, închiși între gratii de un medic zevzec, știm bine că suntem Napoleon, Isus sau Jupiter.

Veacuri întregi am băut poezia sub formă de epopee și azi o bem sub formă de roman. Unii dintre noi se străduiesc să creeze o poezie sintetică, din silabe alăturate fără vre-un înțeles direct. Ne-am și specializat. Unii au lăsat deoparte orice altă îndeletnicire și se numesc între ei, fără nicio rușine, poeți. Sunt călugării Zeiței. Ei se poartă cu plete netunse și cravată lavalieră; umblă cu tocuri scâlciate pe asfaltul noroios al suburbiilor. Statul și alte societăți de binefacere le acordă anual premii, ba chiar și decorații militare, spre satisfacția familiei. El, schimnicul, de obicei moare, beat de nebunia lui pe care nu i-o poate atenua nici un leac și nicio teorie — fără a fi dorit sincer și profund altceva.

E o beție care amenință însăși existența societății.

Acest pericol al Poeziei a fost conjurat însă de doctorii speciali. Studiul muzicii vocale, al dansurilor de salon, al gimnasticii și caligrafiei a devenit obligatoriu. Versurile se alcătuiesc în vederea muzicii instrumentale și vocale.

ADINA PAULA MOSCU: STUDIU

Quia poeta fuit

Publicăm, în altă parte a revistei, un document cu adevărat senzațional: procesul verbal prin care consiliul municipal al comunei Maieru, din județul Năsăud, oferă cetățenii de onoare împreună cu o substanțială improprietăre romancierului Liviu Rebreanu, renumitul autor al epopeii lui „Ion” și al halucinantei tragedii din „Pădurea Spânzuraților”.

Cinste într-un totu excepțională și care va înveseli, de bună-seamă, cetele apoloniene, cinstire mai presus de zilele noastre și care nu putea veni de cât din aerul purificat al unui sat de munte, pe unde, fără îndoială, ca'n istoriile naționale de pe vremuri, se vor fi refugiat sufletele nverosimile ale idealistilor.

Veți spune: cu o floare nu se face primăvară. Știu și eu: ghiociei sfioși de-acum câteva zile s'au și reintors în hama din care îndrăzniseră și iarna abia de acum începe.

Ci, floarea aceasta singulară e cu atât mai prețioasă.

Primăvara edilitară pe care gestul simbolic dela Maieru ar prevesti-o, nu va veni desigur niciodată. Poate însă crivățul uscat să se înversuneze cu și mai multă furie peste plăpândul și prematurul mugur al acestei unice minuni, cu atât mai recunoscători vom fi mirajului coborât pe pământ prin părțile năsăudene. În vesele noastre va stăru totdeauna pașiștea de Olimp, din care fericitul Liviu Rebreanu a cunoscut, în viață fiind, parcela de veci din pământul, căruia i-a înălțat un imn așa de vibrant în epopeia râvnitorului Ion.

Cum să nu tocmim un cor de Serafini pentru slava acestui suprapământesc miracol, când consiliile comunale ale marilor municipii, cu însăși capitala în frunte n'au făcut nimic (fiți pe pace!) nu pentru oamenii de litere în viață, dar pentru marii morți ai poeziei și artelor, din

Romanța din vioară, contrabas și voce, răsună pe toate estradele — micul altar al Zeiței! — în restaurante și berării. (Oameii, fericții, mănâncă). Marile evenimente, precum: onomastica, nunta de argint, unirea principatelor, sunt de asemenea puse în versuri.

Unii doctori au început să cerceteze Zeița și s'o explic prin maxilarele mastodonților; alții au hotărât s'o decreteze certificat de sănătate, condamnând pe acei perversi poeți care prin Ea introduc în țara noastră morbul „poeziei bolnave”; alții în sfârșit, socotind Zeița blazonul sensibilității colective, o acuză și osândește oridecâteori în alegerea cuvintelor, țesătura ideilor și apucătura sentimentelor, nu evocă prea mult animalele heraldice care înobilează stema Județelor.

Doctorii au izbutit. În toate zilele, în toate revistele, în toate cărțile, în toate școlile din Țara Românească, elevii ajunși critici și profesori au îmbrăcat în costum național și uniformă militară Zeița care nu dorește decât nuditătea.

Și până la venirea deplină a veacului ei, Zeița, iată, tremură între două frunze, cade c'o umbră peste ape, tace între stânci, se învârtește cu spițele unui ceasornic: viteze pure, între linii care ritmic știu să tacă, să murmure...

F. ADERCA

nimbul cărora își procură aurul și argintul unei nemeritate gloriole culturale.

Niciodată nu s'a vorbit mai mult, ca'n vremurile de azi, de cultură, niciodată nu s'au spart mai mulți pumni în mai multe piepturi și n'au răgusit mai multe gâtlejuri în modularea ariilor culturale fără ca nimic din epoca faimosului consiliu municipal dela Botoșani să se fi schimbat.

Consilierii comunali cari găseau că Eminescu e prea mare pentru județul lor, ca să-l ajute și că înaintea nevoilor unui muribund de geniu trebuie să treacă zidurile cazarmilor (nu vi se pare că psihoză aceasta a zidurilor o să ne îngroape, într-o bună zi, sub pietre?) consilierii accia comunali n'au murit. Și-au schimbat numai măștile. S'au conformat și ei nouilor cerințe din România Mare. Au schimbat numai plăcile. În locul idealului național, idealul cultural. Flașneta a rămas aceeași. Cu aceeași aparență de coteț jigărit, pus pe două roate culese de pe maidanele cu gunoi, mânat din urmă de un moșneag zdrențaros ca și papagalul mahmur că planetele stereotipe nu mai au cătare.

O flașnetă cu un papagal blazat, iată o sfatua care ar traduce de minune noul ideal cultural cu care ne-am demizat, odată cu scarlatinele și tifoidele de rigoare, consiliile comunale din România Mare și Nouă.

Credeți că dacă Eminescu ar trăi și astăzi (să ne ierte umbra de sub teiul sacru de gândul acesta de profanare pe care o retorică elementară ni-l pune la îndemână), credeți că n'ar fi nevoie să-și poarte cei 77 de ani ai bătrâneții pe aceleași ulițe desfundate și mociroase ca și erou-i din „Geniu Pustiu” și n'ar fi nevoie să apeleze la caritatea publică (o! nobilele otrăvuri productive) și n'ar trebui să punem mână dela mână ca să-i plătim o masă sau un pat la un hotel de periferie, sau să-l inseriem în statele sărăcăcioase ale S. S. R.-ului, ca să-i servească o biată pensie din problematicii bani ai Cazinoului de Constanța, care a rulat milioane în anul sutelor de milioane svârlite pe mascarada alegeților, sau să-și ducă, la fiecare început de un an financiar, o suplică identică cu aceea din anul trecut, la Ministerul Artelor, pentru ca un ministru de ultima oră și care știe pe de rost pe „Dela Nistru până la Tisa”, să redacteze o rezoluție garnisită cu câteva cuvinte măgulitoare, ba poate chiar să-i strângă și mâna?

Ori credeți că nu?!

Desigur, astăzi, după moartea-i de marț, se întrec (?) consiliile comunale, să voteze pentru statuia lui, dar ce-ar face, oare, aceleași consilii comunale dacă în locul unei umbre convenabile ar fi vorba de ajutorat un stihuiitor nevoiaș?

Traficul de istorie literară a fost practicat în toate timpurile și la toate națiile niciodată însă el n'a părut mai hidos ca'n epocile de ostentativă culturalitate cum îi place acesteia, a noastră, să-și zică.

Patronatul spiritual este un lux pentru țara oficială de toate sovrurile, căreia sub secretarii de stat și inspectorii administrativi îi pregătise veacul de aur al lui Saturn. Numai că Saturnul acesta obișnuit să-și mănânce copiii, s'ar putea să nu mai aleagă dela o vreme. Și va fi vai și amar de atâta poleială și stambă colorată câtă se va fi cheltuit pentru costumarea unor idoli mai nestatornici ca oamenii de zăpadă.

Și iată cum pe fundalul de basm al

Ce-a scris Pompiliu Eliade?

I. GENERALITAȚI. II. FILOSOFICE

I. Activitatea literară a lui Pompiliu Eliade? se vor întreba ironizând unii dintre cetitorii acestui titlu — și nu fără oarecare dreptate. Într-adevăr, dacă pentru mulți el continuă să treacă drept un necunoscut, aceasta se datorește faptului semnificativ că Pompiliu Eliade n'a fost un scriitor în înțelesul comun al acestui cuvânt. Fără să fi scris — prin urmare — versuri ori proză, nuvele, schițe sau cântece, romane senzaționale sau literare, fostul titular de limba și literatura franceză dela facultatea de litere din București — nu avea cu ce pătrunde în sfera, prea ospitalieră, uneori, a atențiunii publice.

A contribuit la aceasta caracterul arid al lucrărilor acestui specialist de înaltă școală care, pornind în domeniul cercetărilor strict filosofice, răspundea unei temeinice pregătiri sufletești — fără să țină socotală de ceia-cel putea face simpatie sau numai accesibil marelui public de al cărui gust îndolnic se pare că n'a cam voit să se sinchisească.

De aici: continua lui izolare (la accentuarea cărcia au contribuit, în bună parte, și unele neplăceri) ca profesor și mai ales ca savant — studios al influențelor franceze asupra scrisului românesc. Și tot de aici: obligațiunea de a îmbrăca ascemenea cercetări (care, la noi, nu-și aveau încă lectorii) în haina cu caracter universal a limbii franceze — izolându-se cu totul și definitiv de marea masă a cetitorilor anonimi.

Însemnează oare aceasta că Pompiliu Eliade a fost un orgolios, că a disprețuit publicul cel mare?

Nici pe departe! Convins mai degrabă că asemenea studii la noi pot folosi puțin, el s'a adresat omenirii culte în fața ochilor sufletești ai cărcia a deschis larg și cu pricepere cartea de aur a sufletului românesc, lucrând ca specialist, dar și ca patriot. Să-l apropiem, din acest punct de vedere, de profesorii savanți Nicolae Iorga și Ovid Densusianu? E singura recunoaștere a unei munci devotate și cinstite.

Dar să ne apropiem de această operă pe care, în conformitate cu cele de mai sus, o vom găsi divizată astfel:

- a) filosofică;
- b) literară în limba franceză;
- c) literară în limba românească.

II. Filosofice.

În această grupă inițială vom înregistra:

1. Silogismul și adversarul său Herbert Spencer și;
2. Quomodo fiat silogismus quidque valeat?

Trecerea dela această grupă la cea următoare o face scrierea filosofico-literară:

3. Filosofia lui La Fontaine — București 1901.

PAUL I. PAPADAPOL

Năsăudului proiectăm fără de vreea noastră — efect al duhurilor de spaimă din Cetatea asta de piatră și gloduri — un vis urât ca însăși realitatea pe care o trăim. Să-l alungăm. Să-l alungăm în cinstea acelei fapte unice cu care consilierii comunali din Maieru au ținut să deschidă noul an edilitar, tocmai ca o dovadă de cât preț pun în simboluri și'n patronatele spirituale. Să sfârșim deci, cu o reminiscență în care ne place să vedem mai mult un elogiu adaptat decât

In întineric^{*)}

„Pe clubaști, nu-i miră de loc intrarea popii din Mateias la ora aceea. Cei mai mulți le e și cunoscut și client vechi. Negustoria cu vite, cu țuică ori fructe, popa Zamfir aici și-o învârtește de peste douăzeci de ani. Procesele, tot pe-aci le înșurubează și le dă de rost.

Cățiva jucători, de pe la mese, îi zâmbolesc și-i spun „bună seara“ prietenoși. Le răspunde smerit și se așază la cea dintâi masă liberă. Acea-și trage sufletul.

— Ce dorește părintele?

— O dulceață și două pahare cu apă Nicolae!

— Numai de cât părinte!

Moșu Nicolai, servitor al clubului, îmbrăcat în haine roșii de când „șeful“ i-a venit „la putere“, îi vede fața aprinsă ca de friguri, înțelege că-i e rău și aleargă la bufet.

Pe popa Zamfir îl înecă din nou țuica. Și-acopere gura cu-o balistă mare roșie și caută să străbată cu privirile prin perdeana de fum ce plutește în aerul sălii de joc.

Întâi, cercetează cele două mese de băcara, unde-i grămădeala mai mare. Omul lui, e la a doua masă din fund și așteaptă potând așa... de formă.

Stă cu chipul pe-o sprânceană și cu gulerul tunicii deschisat. Când li semălnesc privirile, căpitanul strânge din ochi, semn că l-a văzut și urmează jocul dublând „mizele“... Cam pe când observă că popa Zamfir soarbe al doilea pahar cu apă după dulceața servită de moșu Nicolai, trânteste cărțile și se lasă de jucat.

*) Fragment din romanul în lucru „Umbra și Vis“.

o simplă coincidență. Cetățenia de onoare a lui Liviu Rebreanu va bucura între altele, acolo, în Empireul fericților (numai de nu vor fi fugit toți de spaima d-lui Mihail Dragomirescu) și umbra strălucită a lui Cicerone.

În anul 62 înainte de Cristos, un an, adică după consulatul său, Cicerone pleda o cauză puțin obișnuită și finea în locul unui discurs oarecare, un adevărat imn pentru preamărirea literilor și artelor. Deși grec de origine, Archias poetul, obținuse cetățenia romană, după toate prescripțiile impuse de legea tribunilor Plautius și Papius. Cicerone reconstitue în mod invers demnitatea lui Gracius, drepturile imprescriptibile ale maestrului său, dar stărue mai ales asupra cetățeniilor de onoare.

Archias este un scriitor, un apologist în versuri al vrednicilor romane, cetățenia lui Archias, cinstește așa dar, pe Romani, în primul rând. Și'n sprijinul său, marele orator amintește, între altele mai ales, pilda lui Homer, pe care-l reclaman, și după moarte, șapte cetăți. Smirna, Rhodos, Colophon, Salamina, Chios, Argos și Atena și-l voiau cetățean și-l reclaman, deși străin de danșele, numai pentru că a fost poet — quia poeta fuit.

Și dacă-l va bucura pe dânsul la răstimp de atâtea veacuri, cum să nu ne bucare pe noi și să nu consenuim zina aceasta ca pe una de gală, pentru breasla scriitoricească, așa de lipsită de astfel de onoruri.

PERPESCIUS

— N'am noroc și pace, boer Angheluş! Am să mă „revanșez“ mâine seară!

— Servus căpitane!... la dispoziție ori când!... îi strigă vesel „bancherul“, domnul Angheluş Lereșteanu, mare proprietar, primarul orașului și jucător patimăș de bacara.

Ofițerul pornește spre ușe, încheindu-și gulerul. Popa Zamfir, căruia apa rece i-a potolit vremele aprinderea din cosul pieptului, înțelege jocul și-i taie calea:

— Să trăești domnule căpitan! Nu faci un ecarté?... N'am tovarăș.

— Bucuros părinte. Poate-mi scot părleala dela bacara.

— Două piese partida, trei?

— Să fie patru! Socoteală mai rotundă...

De cum încep jocul, popa Zamfir și scoate pe masă ceasul dat de prefect. Căpitanul, zâmbolesc în înțeles tainic. Își trag chipul pe ochi și joacă mai mult uitându-se prin sală decât la cărțile ce scoate din grămadă. Când vede că nici o privire străină nu se mai îndreaptă spre masa lor, ridică „mesajul“ prefectului și-l vâră în buzunar. Popa Zamfir surâde mereu și... pierde binevoitor fiecare partidă... La masa boerului Angheluş se aprinde ceartă din joc între „pontatorii“ celor două „tablouri“. Fratele lui Stavăr, folosește gălăgia și întrebă, cântând în cărți:

— Așa dar, toate cercetările s'au oprit la dumneavoastră. Parchetul...

— Nu fii copil părinte. Dacă ajungeai acolo, nu mai jucam acum cărți, amândoi.

— Atunci e bine. Foarte bine!

— Pe lângă procurorul cel nou, ar fi mers treaba greu. E turc. Cu vremea, poate s'o da și el pe brazdă.

— Am auzit, da...

— Noi însă, care-am îmbătrânit în slujbă, nu facem muntii din toate mușuroarele. Eu, pentru hoții de cai am „metoda“ mea: bătaia cu lantul. Ți l-am făcut scoscat pe Stavăr, fiindcă... nu rog! Pe ceilalți însă, îi descântă majorul în fiecare ceas. Nu se poate altfel. Ca să-i cumintim măcar până'n primăvară.

— Ieri-i domnule căpitan! Niște nenorocii!

Căpitanul, râde cum sughiț drăcesc... Ecoul plăcerilor gustate în câteva ani, în care „majorii“ i-au pus în aplicare „metoda“. Poni Drușă îi pieri surâsul. Își măsura „partenerul“ cu spaimă. Subțimica strănsă de olesnește-n nasturi, ghiceste un piert de taur și mușchi ca rădicinile de stejar. Unui asfel de om, cineci ca Stavăr nu i-ar putea ține față. Un clesit nevăzut parcă-l strânge din spate. Căpitanul îi înțelege turburarea și-l bate pe mână, sîret:

— Nu-ți fie frică părinte. Nu sunt chiar așa de-al dracului de cât m'arăt... Mi-ai adus ceasul „șefului“... gata. Au noroc că-i fratele științei tale'n joc.

— Păcate, răcoate strămoșești... De mic a fost nu ticălos...

— Mă rog... S'a aranjat. Eu te las. Mă duc să dau convenitele ordine la companie, Nicolae!

— Nimic. Eu plătesc tot!

— Atunci, mulțumesc și... la bună vedere.

— Sabia și neberina lui don căpitan Nicolae. Consumația...

— Am înțeles părinte!

După câteva minute, popa Zamfir părăsește căldura și fumul sălii de joc, coborând scările clubului. La început

Mi-e dor...

Mi-e dor de vremurile patriarhale,
De secolii apuși, când trubaduri
Cântau din mandoline între muri
Cetăților cu săli medievale.

Și-aș vrea ca printr'o vrajă a naturii
Curtând contese și marchize pale,
Să mă trezesc înveșmântat în zale
In Evul mediu — Epoca armurii.

Nepăsător de lovitura morții
Să lupt c'un cavaler pentru onoare
In noaptea la lumenele de torții

Și-a doua zi cu inima împăcată
Să plec voios spre Răsărit de Soare,
Cu Gottfried de Bouillou în Cruciată.

GEORGE BUZNEA

răcoarea nopții îi mângâie obrajii aprinși. Dar n'apucă să meargă o sută de pași, că din nou, fiori reci îi sguduc trupul istovit. Numai flăcările pojarului o clipă potolit, își încep mistuirea launtrică, înălțându-se ca un abur dogoritor până sub frunte și între tâmpile. Un singur gând îi luminează spaima răului venit să-l doboare: hanul cucoanei Stanca Strocoiaia. Să se vadă mai repede la han unde și-a lăsat calul, să noalece și să nu se oprească de cât acasă, în zori!

Ajunge și bate la geam. Îi deschide chiar hangița. Cucoana Stanca e o femeie grasă, roșie de sănătate și voinică s'o crezi bărbat. Văduvă de vre-o zece ani, nu e numai gazdă veche ci și mângâierea inimii sbuciumate a popii din Mateias. Doar la hanul din bariera Măjăului, în fața unui pui fript, a unei căni cu vin roșu, alături de trupul voinic al fetei răposatului Barbu Stroeci, popa Zamfir gustă o fărâmă de tihnă. Numai aci uită pentru câteva ceasuri, de chipul hăd al mocanului răpus cu două focuri de pușcă, în drumul de pe Valea Despii. Aci, năluca ce-i turbură sufletul de câteva ani, pierce ca un fum. În locul ei, vede numai ochii negri codași, brațele rumene, soldurile tari și săniile pietrosi ai cucoanei Stanca.

Femeii, încă de pe când trăia răposatul Barbu, îi căzuse drag popa ăsta, care călărea ca un hațduc și le cădea la han, aproape numai la ceasuri de noapte. Teama de Dumnezeu, o ținuse cuminte încă doi ani după ce și-a băgat bărbatul în pământ. Pe urmă, într-o noapte de primăvară, a rupt ruginitile lanfuri ale inimii și a cunoscut frângerea de mijloc și sărutarea nouă de bărbat...

Popa Zamfir, ca întotdeauna, i-aduce în casă, miros de fân și de pădure, vară, de mere coapte și de nucii, toamna, de funul povernelor și de țuică, iarna, de faguri și busuioc primăvara... Dacă Dumnezeu nu s'a îndurat să-i dea măcar un copil înainte de-ai lua bărbatul, trăește și ea slohodă cu'n om care-i e drag și dela care-a cunoscut numai bine și belșug. Burdufele, puținele cu brânză și roulete de cașcaval, rodul celor două stâni ale popii din Mateias, la ea popa

Cei care se duc

JEAN RICHEPIN

Duminică 12 Decembrie a încetat din viață celebrul liric Jean Richepin, în vârstă de șaptezeci și opt de ani. De câteva zile deja, autorul „Cântecului Calicilor”, nu prea se simțea bine. O gripă contractată în timp ce interpreta un rol în filmul scos din drama sa „Drumașul”, a sfârșit ca să-l doboare.

Președintele Republicii aflând pierderea celui din urmă romantic, a trimis în grabă un ofițer dela casa militară, să împărtășească regretele sale, familiei disinsului academician.

Născut la Médéah în Algeria, unde tatăl său ocupa un post în armată, Jean Richepin iubitor de libertate și de drumuri fără sfârșit, nu avu răbdare să termine școala normală superioară. Într-o bună zi, și-a luat lumea în cap și cu seninătate a îmbrățișat cele mai umile meserii.

Mai întâi fu descărcător de lemne într-un orașel din provincie, apoi urmărit de dragul mării, bărcile marinarilor tăcuți. Când se deschideau târgurile sgomotoase, cu glume și cântece, Richepin își arăta mușchii în fața baracelor unde se înghesuiau sute de oameni, iar în toată orna, vindea cartofi prăjiți, la poarta școlii normale.

Se zice că darul acesta de libertate, îl moștenise dela străbunii lui, mult sau mai puțin nomazi.

Însă în sufletul lui Richepin, era sădită o vie admirație pentru François Willon și Baudelaire, dela care a împrumutat, fără să vrea poate, darul de a cânta în versuri pasiunile omenești cele mai jocosnice, dar și cele mai adevărate.

În 1856, apăru „Cântecul Calicilor”, care îl duse dintr-o dată pe drumul gloriei, dar în același timp și la închisoare. Această carte e imorală, strigau criticii de pe atunci. Autorul să fie dus dinaintea justiției! Colecția jurnalului Charivari din acea epocă, este plină de acuzații nedrepte, aduse lui Richepin. În curând poetul fu judecat și condamnat la 30 de zile de

închisoare și o amendă de cinci franci, pentru delict de ofensă la moravurile publice.

„Prin ce monstruoasă rătăcire de judecată se pedepsește un autor, pentru greșelile personajilor ce le crează? se întreba Jean Richepin, în prefața ce-a ajutat-o mai târziu volumului de versuri. Literatura controlată de justiție, îi se părea o absurditate, contra căreia a protestat din toate puterile. Arta și morala n'au nimic comun între ele.

Pedeapsa ispășită, gloria lui Richepin deveni eu atât mai mare. „Cântecul Calicilor” plin de argou și despuat de ori ce pudoare, nu numai că fu vândut cu succes, dar un mare număr din amiciei lui, legară volumul excomunicat, în piele, și îl așezară în biblioteca lor, printre cei mai de seamă scriitori francezi.

Nici odată Richepin n'a roșit de faptul că a stat în închisoare. La un moment dat, el publică chiar această aventură literară, care în nici un caz nu putea să-l desonoreze:

*Jei deux gueux s'aient jusqu'à pamaison
Et cela m'a valu trente jours de prison.*

La 27 de ani, Richepin se bucura de o mare popularitate, ceea ce l-a încurajat să scrie operele următoare: *Mângâierle, Blestemele și Marea*, mai mult bogate în elocință, decât în sensibilitate și cari cunoscură un mare succes de librărie. În același timp, Jean Richepin exercită o reacție contra curentului dus de Paul Verlaine și Stéphane Mallarmé, care era să creeze o schismă poetică și să sfârșească prin simbolism. Din acest moment, Richepin se bucură de oarecare izolare, care punea astfel în evidență talentul lui.

Devenind intim cu marea Sarah Bernhardt, el interpretează alături de ea, un rol în propria sa piesă *Nana Sahib*.

Poet liric și dramatic, Jean Richepin a scris în numeroase cotidiane și periodice, articole și povestiri și a umplut subsolul

foiletoanelor cu romanele: *Morți Bizare, Doamna Andrée, Oamenilor bravi și Mirka fata Ursei*, cari, cu toate că erau lipsite pe alocuira de o gândire profundă, măreau totuși tirajul jurnalelor în care apăreau.

În fine, piesele lui Jean Richepin, începând cu cele din repertoriul Comediei Franceze: *Viscul, Hoțul de Mare și Prin sabie*, precum și *Drumașul și Mirka* cari au dublul aspect de drama și de o. era, îi deschid porțile Academiei Franceze; unde îl aștepta de mult amicul său François Copée.

Între timp, ilustrul academician ținea conferințe în sala Analelor, la Caméleon și alurea.

Cu toate vulgaritățile verbale, opera lui Richepin, pare în momentul de față puțin îndrăzneată. Sufletul romancierilor știinși prin apogeu naturalistilor și simbolistilor, renaște în scrierile sale, ca o flacăra gata să moară.

Cântecul Calicilor a însuflețit cu toate acestea pe Aristide Bruand și a condus spre o lume nouă talente ca ale d-lor Charles Heney-Hirche și Francis Carco. Iar noi, cei rămași pe urmă, răstoidind paginile acestui volum ilustrat de Renefer, învățăm că sufletele simple, în ciuda expresiilor ce vor să le înomolească, reînțoarse către natura primitivă, și-an făcut din ea crezul vieții lor. E poate cel mai adevărat...

LILY NICULESCU

EDMOND ROSTAND

Cyrano de Bergerac

— FRAGMENT —

ACTUL II (scena VII, pag. 79)

BALADA GASCONILOR CADEȚI

CYRANO făcând doi pași spre
De Guiche, arătând cadeții

Aceștia-s cadeții, gasconii flecari
Ai lui Carbon de Castel-Jaloux;
Mint spadasiții de-ți vine să sari,
Aceștia-s cadeții, gasconii flecari;
Blazonul își laudă, spun că sunt tari,
Și nimeni noblețe ca ei nu avu.
Aceștia-s cadeții, gasconii flecari,
Ai lui Carbon de Castel-Jaloux:

Cu ochiu de vultur, picior de barză,
Mustăți de mătă și dinți de lup,
Spintecă vulgur stau să te arză,
Cu ochiu de vultur, picior de barză!
Capelă? — o pană'ntr'o foaie de varză
Pornesc zănateci la drum de se rup!
Cu ochiu de vultur, picior de barză
Mustăți de mătă și dinți de lup!

Trăzniți din lună, lor nu le pasă,
Orice porecle li s'ar fi dat;
Fac la năzbății — căseat te lasă!
Trăzniți din lună lor nu le pasă,
Dar rendez-vous-uri în orice casă
Fără rușine bat și răzbat;
Trăzniți din lună lor nu le pasă,
Orice porecle li s'ar fi dat!

Iată-mi cadeții gasconi — pui de drac!
Pun coarne la soții geloși;
Femeie ndrăcită, te faci că nu-ți plac
Cadeții-mi gasconi., pui de drac!
Soții se mbufnă, de frica lor tao!
Din trâmbiți sunați inimoși!
Iată-mi cadeții gasconi — pui de drac!
Pun coarne la soții geloși!
GEORGE DUMA

sesc pentru desfacere. Buțile cu juică, nimeni nu simte când i s'au umplut, iar gălceavă pentru bani la socotelile ce fac peste an, între ei nu s'a pomenit.

Hanul îi e plin de bunătăți și stup de mușterii, iar „vânurile Stroecioaei” nu le au decât domi negustori în șapte platuri: uncheașul Ioniță Robea din Rucăr și ginerele său, logofotul Iorgu Mușat din Bădeni. Neustori cu vaduri vechi, deprinși ca și ea, să vândă lucru bun cu câștig puțin.

Multe din apucăturile popii Zamfir i se par ciudate și neînțelese. Hangița însă, nicio dată nu și-a bătut capul să lădscure firul. Își spune singură:

— Imi știu eu sufletul curat?... Mi-l știu!.. Imi înșel mușterii?... Nu!.. Doar la juică înșel statul, că vânz zece buți pe an și plătesc perceptorului pentru una. Iar asta nu-i un păcat. Și statul ia de pe noi șapte piei.

Ce'nvârtește popa, nu-i treaba mea să știu. Eu mă am bine cu el și-atât!..

Cucoana Stanca își înăbușe gura cu palmele, să nu țipe. De cum a trecut pragul, popa Zamfir, merge împleticindu-se spre cea dintâi masă din prăvălie,

cade pe-un scaun, își prinde tâmplele în mâini și tușește și geme cu sughițuri și iar tușește...

— Un ceai Stăncuțo!.. Mor!..

Femeia, îi vede ochii sticloși, fața galbenă, buzele vinete. Tremură de spaimă și-ncepe să plângă.

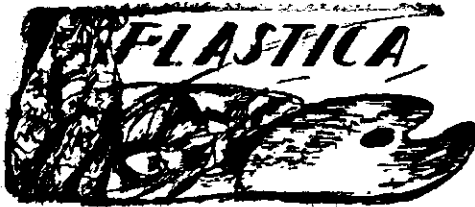
— Sufletul meu, ce ai?... Din ce ți-a venit răul ăsta?

— Un ceai de muștel... Repede!.. Mor!..

Cucoana Stanca aleargă în han. Trezește femeia de la bucatărie și-o pune să aprindă focul. Duce lampa din lăcucul ei, în odaia mușafirilor, apoi vine la bolnav, îl ridică mai mult pe sus, îl desbracă și-l așează'n pat... Cât bău ceaiul, păru a se liniști. O rugă să trimeată pe cineva după doctor. Pe urmă, începu să se svârcolească'n așternut, să geamă, să aiureze.

— Doctorul!.. Repede doctorul!.. Să ia capul de mort de lângă icoane. Stăncuțo, uite-l! S'apropie de tine!.. Ți s'a așezat în brațe!.. Aruncă-l!.. ori în-el cu toporul!..

SANDU TELEAJEN

ADINA PAULA MOSCU

În darea de seamă a „Salonului Oficial” de anul trecut, examinând, la această rubrică, lucrările Adinei Paula Moscu — (câteva desemne numai) — scriam astfel:

„Adina Paula Moscu are, incontestabil, cele mai atent urmărite și poate cele mai clasice expresive desene, din câte s'au expus anul acesta la „Salon”. E un element asupra căruia ochiul amatorului serios va trebui să se fixeze, în viitor, cu precădere.”

Siguranța cuminte cu care erau executate acele desemne, urmărirea sinceră a amănuntului expresiv și nu știu ce amploare de viziune care dădeau acelor lucrări putere de stil, mă făcuseră să cred, până mai dăunazi, că autorul lor trebuie să fie o femeie în vârstă, cu studii îndelungi și serioase într-unul din acele ateliere străine, rare azi, unde elevului i se transmite respectul tradițiilor mari, dragostea religioasă pentru meșteșugul înalt — și disprețul față de șarlatanismul fanfaron și trândav.

Era exclus pentru mine ca desenatorul acela riguros și înțelept — dela „Salonul” din anul trecut — să-și fi făcut studiile la una din școlile de Arte, din țara noastră.

Cunoșteam îndestulător programul ambelor școli — (care ucide, în elevi, chiar din primii ani, avântul către natura vie), — și cunoșteam deasemenea pe profesorii, dezbrăcați de sensibilitate, de înțelegere, dar încliași în pedantisme mărunte, de ratați farscuri.

Nu cunoșteam, de altminteri, nici o altă școală particulară de pictură românească, din care să fi putut ieși, așa de minunat organizat, un talent de profeșimea și puterea aceasta.

Dar iată că, după un an aproape dela revelația din „Salonul Oficial” îmi cade sub ochi o mapă mai bogată în desemne și câteva date, surprinzătoare, asupra Adinei Paula Moscu.

Cine și-ar fi putut închipui!

Adina Paula Moscu este aproape un copil — și n'a făcut nicăieri și cu nimeni studii speciale de desen.

Ori căd ar fi de nemăsurată surprinderea noastră, întâmplarea nu este totuși extraordinară.

Ea confirmă numai — (într-o epocă în care pedagogii, iar nu artiștii, se îngrijesc de educația sufletească prin artă, a tineretului) — regula, răsărită natural din experiența veacurilor, care ne pământuiește prin simplitatea și trăinicia ei: nu poți exprima, ca artist, decât ceea ce te-a încântat.

Înțelegem prin „încântare...” o stare de suflet aparte, o îngemănare a ta cu lucrul contemplat, o simpatizare, o contopire inconștientă, cu el, deci desinteresată — ideală.

Sunt aspecte hidioase în natură cari trecute prin a reține și sufletul artistului, fără ca acesta să fi diminuat nimic din caracterul lor respingător, ba dinpotrivă — devin, pe hârtie pe pânză, ori în bronz, prilej de superioare bucurii ale spiritului pentru toți acei cari, ca și artistul, știu să se aplece asupra celor mai umile înfățișări ale naturii, să descopere în ele, necătenit

vin, duhul creatorului — și să se topescă în el.

Vai de acei — artiști sau oameni de rând — cari nu știu și nu pot să se confunde și să plutească în ritmul universalității — ca paserea, ca sunetul, ca lumina: — vai de acei cari, cu fapta, cu vorba, sau numai cu cugetul, stânjenesc pe rarii lor semeni, în ascensiunile ideale, unde sunt împinși, fără vrerea lor, de o putere mai presus de puterile noastre pământiești, de o chemare necăzită, dar poruncitoare și adâncă, mai adâncă decât adâncele oceanelor și fundul timpurilor negre.

Cercetând cu multă luare aminte ultimele desemne ale Adinei Paula Moscu, pe cari întâmplarea mi le-a scos în cale, am rămas cu ceva mai mult decât o convingere, am rămas cu credința că în copilul acesta sălășluiește cel mai mare talent de gravor din câte i-au fost dat neamului nostru să i se nască.

Gravura — arta aceeași, mult mai nobilă prin discrețiunea rafinamentului ei, decât oricare altă artă cu vogă în iarmarocul plasticității democratice — e o manifestare aproape necunoscută la noi — apreciată numai de câțiva oameni de înaltă cultură și superioară educație artistică.

Fiindcă românul e, ca toate neamurile latine indecșbite, pripit.

Poți oboșea, într-o zi, un tablou, poți modela, într-o după amiază, după cafea, o statueta; un sonet îl poți improviza și cizela la un supen, după cinematograful — și cunosc autori dramatici... (nereprezentăți) cari mi-au afirmat că au făcut într-o singură noapte o piesă în trei acte — ce tot tipicul cerut de regizori.

O gravură bună, vă asigur, cere mai multă meditare, mai multă emoțiune, mai multă știință și mai multă conștiințiozitate de cât un tablou de efect, o statueta agreabilă, un sonet, sau o tragedie în patru acte, cu sau fără rețetă la cassă.

Și vă pot încredința că o gravură bună păstrează — peste urgia veacurilor și uraganele modelor și a curentelor — în stimă mult mai înaltă, numele autorului ei, decât un op de istorie, ori o jurisprudență celebră.

Nu cunosc pe Adina Paula Moscu — și pe nimeni din jurul ei. Dar îmi închipui că trebuie să fie un copil atent, foarte atent, tot ceiace o înconjoară — și foarte cuminte, în înțelesul bătrân al cuvântului.

Îmi mai închipui, de asemenea, că are o mamă care-i urmărește creșterea sufletului cu acea tremurătoare grijă pe cari în deobște o au toate mamele față de pruncii cu sensibilitatea afară din comun — și un tată, care, afectând duritate și intransigență, (cum sunt toți părinții cari vor să contrabalanseze expansivitățile sentimentale ale copiilor) — ascunde în el, cu dărză mândrie, gânduri bune pentru copilul acesta, în care Dumnezeu a picurat aghiazma sfântă a harului.

Dacă tot ceea ce mi închipui eu se potrivește cu adevărul, nu-i mai rămâne Adinei Paula Moscu decât grija:

Să nu ia numele artei în deservit, ci, desemnând cu aceeași încordată luare aminte, cu aceeași sinceritate, cu aceeași dezinteresată simpatie pentru lucrul sau omul pe care-l privește — să fie încredințată că în clipele acelea oficiază o slujbă sacră, în timpul căreia nu se cuvine să artificializezi, să falsifici, să trișezi.

Liviu Rebreanu cetățean de onoare

PROCES-VERBAL

Susceptut în ședința extraordinară a Consiliului comunal ținută în 5 Ianuarie 1927 fiind prezenți: Dumitru Ureche, primar, Vincențiu Iieșu, notar, Iulian Ciorba, Ioan Barna; Gavril Rotin, Alexandru Carbane, A. Partene, Ienat Pop, Vasile S. Boșca, Toader Avram și Grigore Avram.

LIVIU REBREANU

Președintele constată că ședința s'a convocat în regulă, membrii s'au prezentat în număr corespunzător, deschide ședința și delegă pentru verificarea procesului pe membrii A. Partene și Iulian Ciorba și apoi pune la ordinea zilei

No. 1/1927

Propunerea d-lui Iulian Ciorba pentru a i se dona d-lui Liviu Rebreanu, marelui romancier al țării noastre un teren din prundul comunal, unde a fost Casa Comunală veche, pentru a-și edifica o vilă precum și oferirea de cetățenia de onoare.

HOTARARE

Consiliul comunal având în vedere că domnul Liviu Rebreanu a adus mari și reale servicii culturii neamului românesc, având în vedere că d-sa și-a petrecut copilăria în această comună, socotind meritele d-sale aduse țării de timp îndelungat pe toate tărâmurile: hotărăște unanim a-l alege cetățean de onoare al com. Maieru din Plasa Sângiorz-Băi, jud. Năsăud și ca un prinos de recunoștință îi donează pentru vecie din teritoriul propriu al comunei, din parcelele topografice No. 791 și 792 cea 320 stânjeni și anume teritoriul oblu pe lângă fântână și în jos cât a ținut curtea foaștei primării iar în adâncime cât se poate folosi.

Accastă hotărâre se va putea executa după aprobarea hotărârei prezentei de cei în drept.

Nefiind alte obiecte, procesul se încheie și semnează.

(ss) Vincențiu Iieșu, notar
(ss) Dumitru Ureche, primar
(ss) Iulian Ciorba
(ss) A. Partene
Membrii verificatori.

N. N. TONTZA

ARDEALUL ȘI PROBLEMELE CULTURALE

Biblioteca populară a „Tribunei“

Am arătat într-unul din articolele precedente, că intemeietorii și redactorii „Tribunei“ din Sibiu au căutat să-și lărgesc activitatea lor culturală, ce o dezvoltau prin coloanele și în foiletonul zilnic al ziarului, punând baza și unei biblioteci populare a „Tribunei“. Scopul era bine precizat și alegerea lucrărilor de publicat s'a făcut cu pricepere și cu o adâncă cunoaștere a nevoilor momentane culturale ale poporului din Ardeal.

Poporul român de peste Carpați se găsea la acea epocă într-o stare de tranziție suflătoare. Succesele armatelor române la Plevna și Grivița, declararea independenței și avântul ce se afirma tot mai mult în viața culturală și literară la București aveau un viu răsunet în Ardeal. Conștiința națională, trezită prin aceste mari evenimente, era bine și conștient întreținută prin partea politică a ziarului. Coloanele acestea ale „Tribunei“ erau însă deschise numai persoanelor mature, care le înțelegeau și le asimilau.

Tribuniștii au înțeles însă că o problemă tot atât de importantă ca educația politică și culturală a celor mari e și îndrumarea spre cultura română a tineretului școlar.

Dela această convingere a pornit ideea înființării „Bibliotecii populare a „Tribunei“.

Ivățământul nostru primar în Ardeal era în acele vremuri destul de bine inspirat ca tendință, dar foarte redus ca mijloace. Școlile primare dela sate erau confesionale și stăteau sub îngrijirea celor două biserici române. Acestea erau însă foarte sărace și sărăcia mai era în plus și rău administrată. Școala din sat suferea de toate neajunsurile posibile: învățătorii slab pregătiți și rău retribuiți, edificiul școlar necorespunzător și școala lipsită de cele mai elementare mijloace de instruire. Biblioteci publice sau școlare nu existau atunci în satele ardelenesti, unde azi se zăresc în abundență, astfel de biblioteci. Părinții elevilor erau săraci și neînțelegători pentru rostul ce-l au cărțile bune și ușor de înțeles în desvoltarea suflătoare a copilului, care și-a însușit scrisul și cititul în gradul cât îl dă cel puțin școala primară.

Problema îndrumării tineretului cu carte dela sate spre cultura generală e preocupat pe cei dela Tribuna, care au căutat să o rezolve prin editarea unor broșuri cu conținut potrivit scopului și foarte ieftine. În cursul celor câțiva ani, cât a durat munca de directivă conștientă și însușită numai de idealul național, au apărut 48 de numere din biblioteca din chestiune.

Primul număr îl formează o năvălă de Ion Slavici: „Pădureanca“, care a mai publicat apoi încă 2 numere: „Păcală în satul lui“ și „O sută de ani“.

După Slavici urmează Matilda Engler-Poni cu „Fata Stolerului“ și „Sfântul Nicolae“.

Câte cinci numere și sivestru cuprinse de Gheorghe Coșbuc și Silvestru Moldovan. Cel dintâi publică: „Blastăm de mamă“, legendă din jurul Năsăudului; „Pe pământul Turcului“, „Fata oraului din cetini“; „Drama (?) mamei“ și „Fulger“.

Silv. Moldovan: „Păcală și Tândală“; „Fiica a nouă mame“; „Povestea lui Ignat“; „Indărătnicul“ și „Lumea proștilor“.

Tot atât de bine reprezentat e și numele părintelui Ioan Moja, actualul di-

rector al foii populare dela Orăștie „Libertatea“ cu următoarele povestiri, parte în proză parte în versuri: „Baba iadului“; „Zâna mărgărelelor“; „Doi copii“ și „Croitorul și cei trei feciori“.

Dintre autorii cunoscuți mai găsim pe P. Ispirescu cu „Jucării și jocuri de copii“ și pe P. Dulfu cu „Prințesa fermecată“.

I. T. Mera are trei povești: „Ce n'a fost și nu va fi“; „Pipăruș Petru“ și „Cenușotca“.

Gr. Sima al lui Ion: „Teiu, legănat“; „Vlad și Catrina“ și „Din bătrâni“.

Autorii străini sunt reprezentați prin: „Bunica“ de B. Nemceva, în traducerea lui Urban Jarnik; „Un peștor îndărătnic“ și „Taina unei vieți“ de Björnsterne Bjorson; „Prietenul meu Vântură-Țară“ și „Un idil în Roseni“ de Bret Harte; „Sgârțitul“ de Molière; „Mica Podetă“ de George Sand; „Roma învinsă“ de Al. Parodi, în trad. lui I. L. Carageali; „Clara Miliei“ de I. Turghenev, trad. de Elena Hodog.

Aceștia și încă vreo câțiva autori de mai puțină importanță au satisfăcut pe vremuri dorul de citire al tineretului și modestilor intelectuali români din Ardeal. Dat fiind prețul de tot modest, de 4-6-8-10 până la 80 de bani, aceste broșuri erau ușor accesibile publicului din satele și orașele ardelenesti.

Astăzi bibliotca aceasta nu se mai găsește în vânzare, fiindcă în urma decăderii care a urmat mai târziu la „Tribuna“ nimeni nu s'a mai îngrijit de sporirea ei și de reeditarea numerelor epuzate. Multe din aceste broșuri erau foarte mult gustate pe vremuri și credem că ele ar putea oferi și în zilele noastre o lectură plăcută pentru tineretul școlilor dela sate. În deosebi ne gândim la școlile din Basarabia, unde aceste povestiri simple, ușor de înțeles și cu fond moral, ar putea să facă cauzei românești același serviciu prețios, pe care l-au făcut odinioară în Ardeal.

ION BAILA

UN INTERVIEW AL D-LUI N. N. TONITZA

În „Rampa“ de Duminiță, d. Petru Comănescu transcrie o prețioasă convorbire cu eminentul pictor și critic de artă, prețiosul nostru colaborator, d. N. N. Tonitza, din ale cărui confesiuni autobiografice, observațiuni grave sau dulci diatriba la adresa contemporanilor spicium următoarele:

— „Sunt născut în orașul Bărlad, la anul 1886, luna Aprilie în 13. Tatăl meu era un negustor de manufactură. Bunicul, după tată, despre care nu-mi amintesc, avea răzășie, cu podgorii bătrâne, în comuna Ciurești din jud. Tutova. Îmi aduc bine aminte însă de bunicul după mamă. Purta mustață tunsă, antieru, șapcă și brău de mătase și avea o îndeletnicire, care pe mine mă fermeca nespus: o îndeletnicire dispărută astăzi, fiindcă a izgonit-o fabricile. Bunicul era, anume, meșter de vestimente eclesiastice, de mare sărbătoare, odăjdii rare, cum nu se mai îmbracă în zilele noastre și pe cari bunicul le broda, cu mâna lui, în deseneuri bătrânești ample și severe, slujindu-se pentru aceasta de fire de mătase, colorate, de fire de aur și de argint. Am necontenit regretul că n'am cunoscut mai de aproape pe bătrânul acesta, și mai îndeletnic

NOTIȚE

O veste bună. Artistul așa bun, cu talent așa de strălucitor, cu joc totdeauna impresionant, Ionel Manolescu, va fi numit profesor la Conservatorul de artă dramatică din București.

Va fi o numire într'adevăr nimerită. Ionel Manolescu este artistul, care poate să exercite cu izbândă și rolul de profesor. Dela el pot să învețe și mult și bine, elevii.

Ventura. În cursul luni Februarie, va veni în București, admirabila Marioara Ventura.

Urmărește această artistă cu tenacitate statornicească raporturilor cât mai bune intelectuale între Franța și România. I s'a propus să înființeze în București, un teatru „Ventura“. Il așteptăm cu însuflețire. Teatrul acela va fi una din cele mai alese școli dramatice.

La Național. Rolul Mirei Dăianu din „Păianjenul“ d-lui A. de Herz, a fost interpretat și de d-na Puia Ionescu, nu numai de d-na Jana Popovici-Voina, venită dela Cluj. D-na Puia Ionescu și-a afirmat însușirile de ingenuă și a biruit să-și statornicească reputația.

— Socotim că va fi un spectacol foarte interesant, la Național, „Dama cu cameli“, prin interpretarea, pe care o va da rolului principal, artistul de mare talent d-na Maria Filotti.

La Teatrul Mic, a fost angajat un foarte talentat actor de comedie, d. Ionescu-Ghibericon. A reputat strălucite succese la Cluj. Are o vioiciune remarcabilă.

B. C.

vreme. Când a murit el, eu n'aveam încă împliniți trei ani.

Și totuși imaginea lui trăiește în mine, călându-mă în toate eforturile mele.

Îmi era dragă școala, — vreau să spun cunoașterea, — dar mă înspăimântau profesorii cu mutrele lor înfricoșate.

Doi obiecte mi-au fost, dela început, nesuferite: caligrafia și matematicile. Mărturisesc că nici până astăzi n'am învățat să de rost tabla înmulțirii și să lînez, după tipic, un caiet de caligrafie.

— „Crezul meu actual este culoarea. Dar nu culoarea chișeu, dacă putem spune astfel, — ci culoarea mijloc variat de expresie a diverselor sentimente, provocate tot de culoare. Să mă explic: Întălmesc în preambulările mele o pată de rose, încadrată de un galben bolnav și palid. Se petrece în mine, subit, un acord izvorât din asocierea celui rose cu acel galben. Naște atunci dorința de a exprima acest sentiment particular și, devenit conștient, — caut să-mi înfrumusețez, să-mi construiesc cu mijloacele meșteșugului meu, tabloul. Acea atunci mă lămurește că pata de rose este rochița unui copil, profilată pe boschetul tomatnic din grădina. Firește va trebui să pictez o fetiță în rose profilată pe un boschet bolnav de toamnă. Tabloul meu va fi intitulat sau

